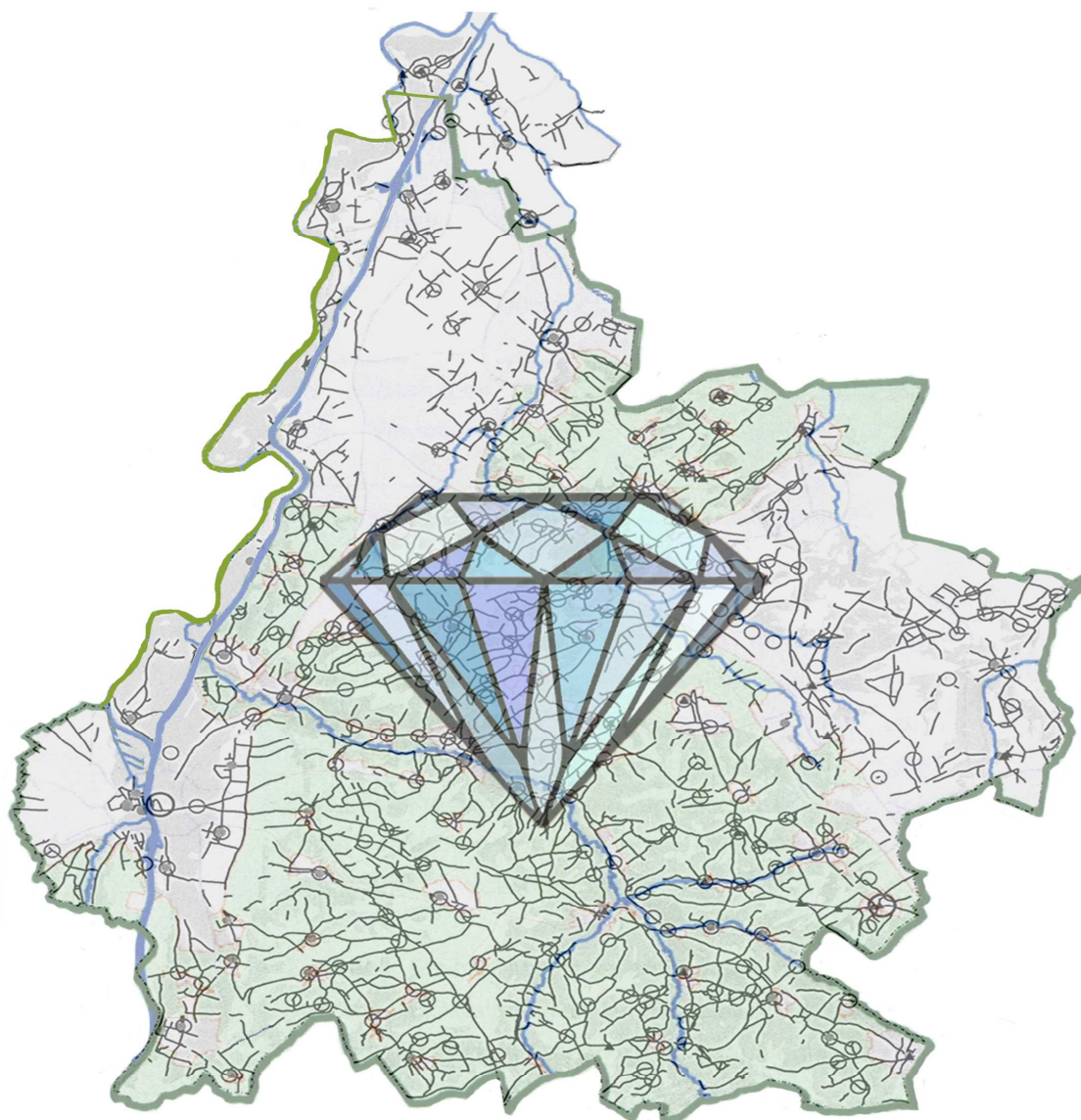


LEADER 2014 - 2020
Lokale Ontwikkelings Strategie

**Nationaal Landschap Zuid-Limburg,
verbindende groeibriljant**



Lokale Actie Groep Zuid-Limburg

Colofon

Titel	LEADER 2014-2020 Lokale Ontwikkelingsstrategie <i>Nationaal Landschap Zuid-Limburg, verbindende groeibriljant</i>
Datum Omschrijving	Versie 30 augustus 2018 De Lokale Ontwikkelingsstrategie <i>Nationaal Landschap Zuid-Limburg, verbindende groeibriljant</i> is het richtinggevende kaderplan voor de LEADER-aanpak in Zuid-Limburg. Op basis van een gebiedsanalyse zijn strategische thema's benoemd en uitgewerkt in een activiteitenplan, beschrijving van de werkwijze en organisatie, begroting en dekkingsplan.
Opsteller	Lokale Actiegroep LEADER Zuid-Limburg Provincie Limburg



INHOUD

DEEL I Beschrijving van de Lokale Ontwikkelings Strategie (LOS)

1. TOTSTANDKOMING EN STATUS ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

2. HET GEBIED

- 2.1 Gebiedsbegrenzing
- 2.2 Gebiedsanalyse

3. STRATEGIE

- 3.1 Strategie, thema's en algemene doelen
- 3.2 Meetbare doelstellingen

4. ACTIVITEITENPLAN

- 4.0 Voorbereiding
- 4.1 Uitvoering van projecten
- 4.2 Samenwerking
- 4.3 Aanjaagactiviteiten en deskundigheidsbevordering
- 4.4 Bestuur en organisatie Lokale Actie Groep (LAG)
- 4.5 Communicatie
- 4.6 Administratie

5 ORGANISATIE

- 5.1 Positie, taken en bevoegdheden LAG
- 5.2 Profiel en samenstelling LAG
- 5.3 Organisatie van de uitvoering

6. FINANCIERING

- 6.1 Begroting
- 6.2 Dekkingsplan

DEEL II Reglement

7. BEHEER EN TOEZICHTREGELING / BESCHRIJVING SELECTIEPROCEDURE

- 7.1 LAG werkwijze
- 7.2 Selectiecriteria en –procedure voor steunaanvragen
- 7.3 Monitoring
- 7.4 Effectmeting en evaluatie

Bijlagen

- Bijlage 1** Samenvatting bewonersbijeenkomsten
- Bijlage 2** Gebiedsanalyse (SWOT)
- Bijlage 3** Voorlopige samenstelling LAG Zuid-Limburg
- Bijlage 4** Procedure voor werving en selectie van leden voor de LAG
- Bijlage 5** Literatuur (bronverwijzing in de tekst met cijfer tussen haakjes)
- Bijlage 6** Toetsingskader voor eerste toets
- Bijlage 7** Selectieformulier voor beoordeling

DEEL I Beschrijving van de Lokale Ontwikkelings Strategie (LOS)

1. TOTSTANDKOMING EN STATUS ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

Bewoners en overheden in Zuid-Limburg willen de ontwikkeling van hun eigen gebied ter hand nemen en grijpen daarvoor de kansen aan die het Europese LEADER-programma hen biedt. Daarom is in het actieplan voor het Nationaal Landschap Zuid-Limburg voor de periode 2014-2015 besloten om de mogelijkheid voor een nieuw LEADER-project te verkennen. Dit gebeurt vanuit de verwachting dat LEADER-aanpak met een sterke betrokkenheid van de lokale gemeenschap en bedrijfsleven bij uitstek invulling kan geven aan de ambitie om de leefbaarheid van het gebied te versterken en het Nationaal Landschap verder te ontwikkelen.

De centrale uitdaging voor het Zuid-Limburgse platteland is de ontwikkeling van (nieuwe) vormen van ondernemen die winstgevend zijn en tevens leiden tot behoud en ontwikkeling van het landschap als het basiskapitaal van de economische bedrijvigheid. Door de bijzondere situering van het gebied als het groene hart van een van de dichtst bevolkte gebieden van Nederland (de stedenring Parkstad, Maastricht, Sittard-Geleen) lijken de innige stad-landrelaties goede kansen te bieden voor de gewenste economische ontwikkeling van het platteland. Dat is één van de drie centrale thema's voor de LEADER-aanpak in Nederland.

Als eerste stap werden verkennende gesprekken gevoerd met vier particuliere organisaties die in Zuid-Limburg over een uitgebreid netwerk en achterban beschikken en actief zijn op het vlak van sociale ontwikkeling, landbouwbedrijfsleven en landschap. Het betreft de Vereniging van Kleine Kernen in Limburg (VKKL), de Mergellandcorporatie (een regionaal samenwerkingsverband van landbouw en natuur- en milieugroepen in Zuid-Limburg), de stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen (IKL, aangesloten bij de koepelorganisatie Landschapsbeheer Nederland) en Natuurrijk Limburg (koepelorganisatie van agrarische natuurverenigingen in Limburg). Het overleg leidde in oktober 2014 tot de instelling van de Werkgroep LEADER Zuid-Limburg. Deze kreeg als taak de haalbaarheid te onderzoeken en vervolgens het project te organiseren inclusief het opstellen van de Lokale Ontwikkelings Strategie (LOS). De werkgroep bestond uit vertegenwoordigers van de vier genoemde organisaties, de provincie Limburg en de gemeente Eijsden-Margraten.

Om de lokale gemeenschap actief bij het proces te betrekken organiseerde de Werkgroep LEADER met ondersteuning van een extern adviesbureau (ETC) op 11 februari 2015 een interactieve bewonersbijeenkomst in Voerendaal. Vanwege het grote aantal aanmeldingen besloot de werkgroep tot het organiseren van een tweede bijeenkomst op 4 maart 2015 in de gemeente Beek. In totaal namen ongeveer 140 mensen uit alle geledingen van de samenleving deel aan de bijeenkomsten die gekenmerkt werden door een groot enthousiasme en animo. Van beide bijeenkomsten is een verslag gemaakt met een samenvatting van de bevindingen, wensen, suggesties en ideeën uit de werkgroepen die tijdens de bijeenkomsten gevormd werden. De resultaten hebben in belangrijke mate richting gegeven aan de voorliggende gebiedsanalyse en strategie. Ze zijn meegenomen bij de verdere uitwerking van de LOS en liggen aan de basis van de focus in het plan op drie subdoelen: ondernemen in het landschap, versterken bewonerskracht en de verbinding tussen stad en platteland (zie onder meer de hoofdstukken 2 en 3).

Zestien deelnemers van de bewonersbijeenkomsten gaven expliciet aan dat ze actief betrokken wilden blijven bij het verdere LEADER-traject. Voor deze groep organiseerde de Werkgroep LEADER op 21 april 2015 een vervolgbijeenkomst. Daarbij werd het concept-plan gepresenteerd, en verder gesproken over de gewenste samenstelling van de Lokale Actiegroep (LAG) en de daarvoor te volgen procedure. Uiteindelijk hebben zich uit deze groep vijf kandidaten aangemeld als kandidaat LAG-lid (zie hoofdstuk 5).

Samenvattend: de voorliggende LOS is het product van 140 actieve burgers en een gezamenlijk initiatief van vier regionaal werkende maatschappelijke organisaties met de provincie Limburg. De voorgestelde aanpak wordt breed gedragen door de lokale gemeenschap en de 18 gemeenten in Zuid-Limburg.

Het LEADER-gebied bestaat uit het platteland van heel Zuid-Limburg. De stedelijke kernen in de Westelijke Mijnstreek, Parkstad Limburg en Maastricht vallen erbuiten. De noordgrens van de gemeente Sittard-Geleen is tevens de noordgrens van het gebied. De begrenzing van het gebied en de gemeentegrenzen zijn weergegeven op het onderstaande kaartje.

Omvang en aantal inwoners

Het gebied heeft een oppervlakte van 503,189 km² en telt 170.064 inwoners. Het inwoneraantal is zo nauwkeurig mogelijk vastgesteld op basis van beschikbare CBS-gegevens voor 2014 en de Basisregistratie Adressen en Gebouwen.

Gebiedskenmerken

Het Zuid-Limburgse platteland heeft naast de landschappelijke eigenheid veel gemeenschappelijke kenmerken. Het meest in het oog springend is dat de steden, die als een ring rondom de kern van het gebied liggen, altijd dichtbij zijn. Ook de nabijheid van het buitenland (met de grote steden Hasselt, Luik en Aken binnen 30 kilometer) is een belangrijke gemeenschappelijke factor. Het gebied grenst over een lengte van 200 kilometer aan het buitenland en voor 9 kilometer aan de rest van Nederland. Het kaartje met de gebiedsbegrenzing laat zien dat de dichtheid aan dorpen en kleine woonkernen hoog is. Ze liggen regelmatig verspreid over het hele gebied.

Gemeenten

Het LEADER-gebied bestaat uit achttien gemeenten, verdeeld over drie bestuurlijke regio's. Zie het onderstaande overzicht. Tussen haakjes staan de gemeenten waarvan de stedelijke delen buiten de LEADER-begrenzing vallen.

Regio Heuvelland	Regio Westelijke Mijnstreek	Regio Parkstad Limburg
(Maastricht) Meerssen Eijsden-Margraten Valkenburg aan de Geul Gulpen-Wittem Vaals	(Sittard-Geleen) (Stein) Beek Schinnen	(Heerlen) (Brunssum) (Kerkrade) (Landgraaf) Onderbanken Nuth Simpelveld Voerendaal

***Schinnen, Onderbanken en Nuth fuseren per 1 januari 2019 tot de gemeente Beekdaalen**

Onderbouwing van de gebiedsbegrenzing

De gekozen begrenzing omvat een projectgebied dat in meerdere opzichten een logische eenheid vormt met voor Nederlandse begrippen unieke kenmerken. Dat betreft niet alleen het landschap en de bijzondere natuurwaarden, maar vooral ook sociale en culturele aspecten vanuit de gezamenlijke historie. De problemen en kansen voor de ontwikkeling van het platteland in relatie tot de omringende steden zijn binnen het gebied overal vergelijkbaar.

Het LEADER-gebied valt grotendeels samen met het Nationaal Landschap Zuid-Limburg. De LEADER-aanpak is gericht op duurzame economische ontwikkeling van het gebied vanuit de lokale gemeenschap. Deze opgave geldt voor alle delen van het Nationaal Landschap. Het was daarom voor de hand liggend om de begrenzing van het LEADER-gebied zoveel mogelijk te laten samenvallen met die van het Nationaal Landschap.

Bij het vaststellen van de begrenzing is er nadrukkelijk voor gekozen om ook de plattellandsgebieden aan de randen van de stedelijke gemeenten mee te nemen. De reden daarvoor is dat juist in deze stadsrandgebieden en overgangszones lokale initiatieven van bewoners van stad en platteland kunnen bijdragen aan het gewenste resultaat. Daarnaast kunnen op deze manier met name ook de stedelijke gemeenten actief betrokken worden bij de LEADER-aanpak. Dat is essentieel omdat de focus van dit LEADER-project ligt op de ontwikkeling van winstgevende stad-landrelaties.

In uitzonderlijke gevallen kunnen projecten die buiten de begrenzing van het LEADER gebied vallen, omdat ze grotendeels plaatsvinden in de stadskernen in Zuid-Limburg, maar waar de resultaten aantoonbaar ten goede komen aan het begrensde LEADER gebied in Zuid-Limburg, door de LAG beoordeeld worden zodat de LAG over deze projecten al dan niet positief kan adviseren aan Gedeputeerde Staten, mits het totale

budget van zulke projecten niet hoger uitvalt dan 5% van het gehele LEADER budget. Deze projecten dienen te voldoen aan het hoofddoel en minstens één van de drie subdoelen van deze Lokale Ontwikkelingsstrategie, zoals benoemd in hoofdstuk 3.

Meer dan 150.000 inwoners

Het LEADER-gebied Zuid-Limburg telt 170.064 inwoners. Dit ligt boven de grens van 150.000 inwoners die de Europese Commissie heeft vastgesteld voor reguliere LEADER-projecten, maar ruim beneden de grens van 300.000 die Nederland bij wijze van uitzondering mag hanteren. De inhoudelijke motivatie voor de gekozen begrenzing van het gebied is hierboven al gegeven. Bij toepassing van het maximale inwoneraantal van 150.000 zouden de meer stedelijke gemeenten volledig buiten het projectgebied vallen. De participatie van de inwoners en besturen (als bestuurlijk exponent van de lokale gemeenschap) van juist deze gemeenten is cruciaal in het licht van het centrale thema stad-landrelaties.

2.2. Gebiedsanalyse

Deze paragraaf geeft een beknopte gebiedsanalyse. Die is gebaseerd op de uitkomsten van twee bewonersbijeenkomsten (zie hoofdstuk 1 en bijlage 1) die zijn geïntegreerd in een uitgebreide en systematische SWOT-analyse die terug te vinden is in bijlage 2.

1. **Stad-land betrekkingen** beheersen de problematiek in Zuid-Limburg. Dit is dan ook het centrale thema voor het LEADER-programma. Zuid-Limburg was één van de eerste krimpgebieden in Nederland en heeft tegelijkertijd een dichtbevolkte stad-land-zone. Na de Randstad is Zuid-Limburg (met de omliggende grote steden) het dichtst bevolkte gebied van Nederland. Het gebied met zijn unieke heuvellandschap is tevens een eersteklas toeristische trekker, wat zich uit in meer dan 5 miljoen toeristische overnachtingen per jaar. Dat biedt kansen voor ondernemers in stad en land maar levert ook bedreigingen op voor de leefbaarheid (rust, ruimte en natuur). Bewoners ervaren dagelijks de consequenties daarvan. Voor de landbouw kwam uit de bewonersbijeenkomsten duidelijk naar voren kwam dat een kloof gaapt tussen de dagelijkse praktijk van voedselproductie en de voorstellings- en beleavingswereld van stedelingen. Hier liggen veel kansen voor verbetering.
2. De lokale economie is voor een groot deel afhankelijk van de landbouw en het landschap. Landbouwbedrijven in Zuid-Limburg zijn in het algemeen kleinschalig en grondgebonden. Ondernemers ervaren de druk van de nabijheid van de stad (hoge grondprijzen, weinig uitbreidingsmogelijkheden voor het bedrijf) en zoeken hun heil vooral in verbreding van de bedrijfsactiviteiten. Vele agrariërs verkopen producten aan huis, hebben een vakantieverblijf of een camping bij de boer. Zij proberen de burger duidelijk te maken met welke moeilijkheden ze te maken hebben en waarom ze nodig zijn. Anderzijds verschaft de landschappelijke aantrekkelijkheid van het gebied en de nabijheid van stedelijke bewoners ook vele (nieuwe) mogelijkheden voor dag- en verblijfsrecreatie en toeristische arrangementen. Kansen liggen er daarom in **ondernemen met het landschap**. Dit thema krijgt in de verdere uitwerking dan ook bijzondere aandacht.
3. De oorspronkelijke sociale cohesie in het gebied is nog aanwezig. Ook de kleinere dorpen kennen een rijk traditioneel verenigingsleven (harmonieën, schutterijen, sport en spel). Tegelijkertijd treedt in de plattelandsgemeenten een snelle vergrijzing op, kalven de sociale verbanden af en zijn jongere vrijwilligers en bestuursleden voor verenigingen moeilijk te vinden. Een algemeen probleem op het platteland betreft de afnemende sociale dienstverlening, de afnemende zorg voor elkaar en het sluiten van lokale voorzieningen als buurt- en dorpswinkels. Hoe kunnen we met inzet van nieuwe media, sociale instrumenten en nieuwe bewonersactiviteiten de zorg op het platteland toch overeind houden? Het **bevorderen van de sociale cohesie en versterken van bewonerskracht** zal

daarom in de verdere uitwerking van het LEADER-plan de nodige aandacht krijgen.

4. Boeren, burgers en toeristische ondernemers hebben allemaal een belang bij een mooi en bruikbaar landschap als woonomgeving en basiskapitaal voor de bedrijvigheid. Het Zuid-Limburgse Heuvelland heeft unieke kwaliteiten die behouden, gekoesterd en onderhouden moeten worden om ook in de toekomst een basis te zijn voor een gezonde plattelandseconomie. Actief betrekken van bewoners bij hun eigen (dorps-)omgeving is daarvoor onmisbaar, en vormt tegelijkertijd een organisatorische uitdaging. In het gebied Zuid-Limburg zijn vele natuur- en heemkundeverenigingen actief, en worden ook scholen direct betrokken bij natuur en landschap. Tijdens de bewonersbijeenkomsten werden vele initiatieven genoemd om de inzet van vrijwilligers bij natuur- en landschapsbeheer beter te benutten en te verhogen. De strategie voor de aanpak zal daarom ook gericht zijn op maximale **inzet van bewoners en vrijwilligers** met waar nodig de professionele begeleiding daarvan.

Deze vier thema's bepalen de strategie en hoofddoelen van de LOS voor Zuid-Limburg. In het volgende hoofdstuk worden die verder uitgewerkt.

3. STRATEGIE

3.1. Strategie, thema's en algemene doelen

Strategie

De LEADER-aanpak voor de ontwikkeling van het Zuid-Limburgse platteland zal langs de vier onderstaande strategische lijnen verlopen. De keuze voor deze strategie is gebaseerd op enerzijds de gebiedsanalyse (zie het voorgaande hoofdstuk) en anderzijds knelpunten, suggesties, wensen en ideeën die de bewoners hebben aangedragen.

1. Ontwikkelen van (nieuwe) vormen van rendabele en economische bedrijvigheid met als uitgangspunt behoud en ontwikkeling van landschap als het basiskapitaal van de plattelandseconomie.
2. Versterken van de sociale cohesie door het actief betrekken van de lokale gemeenschap bij het ontwikkelen en uitbaten van omgevingskwaliteit, met landschap als bindende factor.
3. Maximale inzet en betrokkenheid van vrijwilligers bij de actieve zorg voor de leefomgeving.
4. Bij de uitwerking van de drie voorgaande ontwikkelingslijnen vooral inzetten op de kansen die liggen in de voor Zuid-Limburg kenmerkende korte afstand tussen stad en platteland.

De LEADER-thema's

De voorgestelde strategie voor de LEADER-aanpak in Zuid-Limburg geeft vooral invulling aan het Europese LEADER-thema stad-land relaties die een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van het platteland. Zuid-Limburg als geheel en in het bijzonder de regio Parkstad is weliswaar een krimpgebied, maar de (noodzaak van) verbinding tussen het platteland en de omringende stadsgebieden is de dominante factor. De voorgestelde aanpak voor alle projecten (maximale inzet en betrokkenheid van de lokale gemeenschap en vrijwilligers) sluit volledig aan op de LEADER-filosofie.

Naast dit hoofdthema sluit de gekozen strategie direct aan op twee andere LEADER-thema's. Dat betreft op de eerste plaats activiteiten of ontmoetingsplaatsen die de

sociale cohesie op het platteland vergroten en het thema uitbreiden en verbeteren van de (agro) toeristische infrastructuur.

Algemene doelstellingen

De LEADER-aanpak voor de plattelandsontwikkeling in Zuid-Limburg is gericht op het onderstaande hoofddoel en drie daarvan afgeleide subdoelen.

Hoofddoel

In Zuid-Limburg zijn nieuwe en verbeterde vormen van duurzame en rendabele bedrijvigheid ontstaan die tevens bijdragen aan behoud van landschapskwaliteit als basiskapitaal van de plattelandseconomie. Dit is bereikt door initiatief, ondernemerschap en samenwerking van de lokale gemeenschap, en heeft geleid tot meer binding en waardering van het platteland door de stadsbewoners en -bedrijven.

Subdoel 1 (ondernemen met het landschap)

Het Zuid-Limburgse landschap is slim benut en verbeterd door ondernemers.

Subdoel 2 (versterken van bewonerskracht)

Bewoners organiseren zelf verbetering van hun sociale en fysieke omgeving en zetten zich daar vrijwillig voor in.

Subdoel 3 (verbinding stad-platteland)

Het Zuid-Limburgse platteland is goed verbonden met de stedenring, ook over de grens.

In de onderstaande tabellen zijn de subdoelen verder uitgewerkt en toegelicht. Daarbij is tevens een opsomming gegeven van mogelijke activiteiten en projecten die met de LEADER-aanpak bevorderd en ondersteund kunnen worden. Dit is geen limitatieve opsomming, maar vooral bedoeld ter inspiratie voor lokale initiatieven. Alle projecten en activiteiten die bijdragen aan het realiseren van de doelstelling kunnen in aanmerking komen voor ondersteuning, ook als ze niet voorkomen in deze lijst van mogelijke acties.

Subdoel 1 Ondernemen met het landschap	
Uitwerking	Mogelijke acties
Ondernemers gaan bewust om met het landschap als basiskapitaal van de regionale economie. Het landschap is aantrekkelijk voor bewoners, recreanten en toeristen, maar ook de drager van biodiversiteit, voedselproductie en andere economische initiatieven van ondernemers. Alleen wanneer ondernemers, bewoners en recreanten elkaar begrijpen, waarderen en vertrouwen, en zorgvuldig omgaan met de landschappelijke kwaliteit, is economisch rendement haalbaar binnen de randvoorwaarden van het landschap.	Projecten op gebied van bewustwording kennisdeling en ervaringsuitwisseling voor 'ondernemen met landschap'. Inzet van een onafhankelijk regisseur als "vliegwielen". Ambassadeurscursussen en vervolgactiviteiten voor toeristische ondernemers.
De lokale gemeenschap heeft een economische impuls gegeven aan een integrale aanpak die binnen het landschap past. Dat vraagt om actieve innovaties door ondernemers en een proactieve experimenteerruimte vanuit de overheid.	Realiseren van experimenteerruimte en ondernemend partnerschap voor politiek en bestuurders, ambtenaren en bewoners. Promotie en meer Euregionaal profileren van Zuid-Limburg. Experimenteren met integrale aanpak, gezamenlijk ontwerpend onderzoeken en opzetten van nieuwe verdienmodellen.
Agrarische en andere bedrijven produceren met	Meer samenwerking op gebied van regionale

en voor hun omgeving sociale en maatschappelijke meerwaarde: • versterken van kleine landschapselementen en biodiversiteit; • regionale (voedsel)producten vermarkten voor bewoners • diensten leveren aan bewoners zoals collectieve energie, waterbuffering en gezondheid.	producten, groen en maatschappelijke diensten. Inzet van collectieve beloningssystemen zoals een landschapsfonds gevoed door toeristenbelasting. Nieuwe initiatieven voor benutting voor vrijgekomen agrarische en andere gebouwen.
---	--

Subdoel 2 Versterken van bewonerskracht

Uitwerking	Mogelijke acties
De lokale gemeenschap heeft sociale cohesie versterkt tussen de veranderende bevolkingsgroepen en verschillende generaties. De verschillende groepen zijn met elkaar in contact gebracht, zodat: • ze elkaars leefomgeving hebben leren kennen en respecteren ; • ze aan lokale gemeenschapsbehoeften hebben voldaan; • ze de zorg voor elkaar hebben ingevuld.	Vraag en aanbod beter op elkaar afstemmen bijvoorbeeld met een loketfunctie voor bewonersinitiatieven. Projecten op gebied van samendoen zoals een interactieve ontmoetingsplekken voor jong en oud. Buurtinitiatieven voor verbetering en vernieuwing van de fysieke leefomgeving. Scholen adopteren natuurgebieden en soorten in hun directe omgeving.
Publiek-private samenwerking is versterkt. De lokale gemeenschap en de overheid denken met elkaar mee als ondernemende partners. De overheid stelt zich flexibeler en faciliterend of ondersteunend op naar ondernemende burgers. En andersom werken actieve en zorgende bewoners samen met de overheid.	Interventiegroepen die partners "ontschotten" en met open vizier leren meedenken. Gericht op wethouders en bestuurders, beleidsmakers, ambtenaren, ondernemers en bewoners. Deskundigen en kennisinstituten kunnen daar ook een rol in spelen.

Subdoel 3 Verbinding stad-platteland

Uitwerking	Mogelijke acties
De lokale gemeenschap op het platteland heeft nieuwe verdienmodellen ontwikkeld op basis van de behoeften van omringende steden. De steden in het omringende buitenland (Euregio, Duitsland, België) zijn daarbij ook betrokken.	Regionaal vermarkten van diensten en regionale producten in de stedenring (bijvoorbeeld biologisch en duurzaam geproduceerd voedsel, gekoppeld aan regionale kringlopen). Stedelingen kopen "productie-aandelen" van de boerderij, bijvoorbeeld als voorfinanciering van duurzaamheidsvoorzieningen. Al dan niet in combinatie met gegarandeerde afname van producten achteraf binnen een afgesproken periode.
De belevingswereld en beeldvorming tussen platteland en stedenring zijn aan elkaar gekoppeld. De twee op dit moment nog gescheiden werelden zijn weer verbonden. Daarvoor is bewustwording en samenwerking	Een jaarlijkse landschapsdag met agro-leisure-markt. Projecten gericht op beleving en educatie met inzet van onderwijs(docenten) en sociale

noodzakelijk tussen de ondernemende partners (bewoners, ondernemers en organisaties) en een faciliterende overheid.	werkvoorziening. Samenwerking tussen jeugd en ouderen in bijvoorbeeld proeftuinen, boomgaarden en zorgboerderijen. Projecten voor (tijdelijke) inrichting en voedselproductie in stadrandzones of op braakliggende grond.
---	--

Mate van integraliteit en vernieuwing

Om de drie gestelde doelen tot een succes te brengen is integrale samenwerking en een bottom-up aanpak belangrijk. Onder deze bottom-up aanpak wordt verstaan een niet-institutioneel geïnitieerd project, waarin de initiatiefnemer iets realiseert wat hij of zij zelf wil, en de initiatiefnemer niet per se reageert op iets wat de overheid wil. Daarbij zal eerst gekeken worden waar aangesloten kan worden bij al bestaande overlegstructuren en bewonersinitiatieven. Waar nodig vindt koppeling en uitbreiding plaats. De volgende actoren zullen hun handen ineen slaan en samenwerken: bewoners in buitengebied en stad, maatschappelijke organisaties, belangenorganisaties, ondernemers, agrariërs en ten slotte overheden. Maar ook andere partijen als energieleveranciers, zorg- en welzijnsinstellingen, woningcorporaties en lokaal onderwijs.

Bij een bottom-up aanpak is per definitie niet vooraf te bepalen welke initiatieven of projectideeën uit de lokale gemeenschap naar voren komen. Innovatieve projecten worden actief gestimuleerd door een platform te bieden voor ontmoeting, voor uitwisseling van ideeën en door kennis van buiten te halen om naar creatieve en vernieuwende oplossingen te zoeken voor problemen. De inzet daarbij is om alles aan de orde te stellen, zoals ook starre regelgeving die lokale flexibiliteit en experimenteren in de weg staan.

Aansluiting bij (beleids)context

LEADER is onderdeel van het Europees Plattelands Ontwikkelings Programma (POP3) dat bijdraagt aan de Nederlandse groene groeistrategie. Deze strategie voor de samenleving combineert het streven naar behoud van werkgelegenheid, economische groei en versterking van de concurrentiepositie met het verbeteren van het milieu.

Het LEADER-project voor Zuid-Limburg zet in op een door de samenleving geleide lokale ontwikkeling. Het doel is een actieve participatiesamenleving, waarbij bewoners en lokale ondernemers samen optrekken. Voor versterking van de landschapskwaliteit (duurzaamheid, milieu en klimaatsverandering) en voor versterking van de regionale economie (werkgelegenheid, bevordering van sociale inclusie en bestrijding van armoede). Het gaat om slimme combinaties tussen activiteiten die het landschap en de leefomgeving beter maken en die de sociale verbondenheid van de gemeenschap naar een hoger niveau tillen. Met bijzondere aandacht voor:

- sociale inclusie van inwoners op afstand van de arbeidsmarkt en/of samenleving;
- bewustwording hoe beter om te gaan met landschap, voedsel, energie en maatschappelijke voorzieningen;
- versterking van de economie door verbreding van producten en diensten gericht op de stad-land-relatie.

De integrale werkwijze is ook gericht op het leggen van verbanden met aanpalende beleidsterreinen. Nadrukkelijk ook gericht op het vinden van cofinanciering vanuit andere fondsen en beleidsprogramma's. Innovaties in de landbouwsector bijvoorbeeld kunnen worden verbonden met het Europese Innovatie Partnerschap, dat ook een plek heeft in POP3.

In het POL 2014 (Provinciaal Omgevingsplan Limburg) is Zuid-Limburg aangemerkt als Nationaal Landschap. Het proces voor de regionale uitwerking van het POL in

bestuursafspraken en een bijbehorende uitvoeringsprogramma loopt en wordt in 2016 afgerond. Vooruitlopende daarop heeft de provincie een actieplan voor landschapsontwikkeling in het Nationaal Landschap voor de periode 2014-2015 vastgesteld. Dit plan *Nationaal Landschap Zuid-Limburg in het hart van de samenleving* kent tien actiepunten. Een van de speerpunten in de aanpak is het betrekken van de lokale gemeenschap bij behoud en ontwikkeling van het landschap. De LEADER-aanpak sluit daar direct op aan en kan veel bijdragen aan de realisatie.

3.2. Meetbare doelstellingen

In het volgend overzicht zijn de hierboven beschreven doelstellingen van het project verbijzonderd in te leveren prestaties en uitkomsten. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen output en outcome. De outputdoelstellingen zijn direct meetbaar en altijd uitgedrukt in aantallen stuks of personen. Afhankelijk van hun aard kunnen lokale initiatieven op meerdere doelstellingen scoren. De outcome-doelstellingen zijn de maatschappelijke effecten die het project bewerkstelligt. De outcome is waar mogelijk eveneens gekwantificeerd en anders in kwalitatieve termen beschreven.

Doelen	Output	Outcome	Meetwijze outcome
Ondernemen met landschap	8 stuks nieuwe projecten volgens onderstaande verdeling		
Ondernemers gaan bewust om met het landschap.	2 stuks projecten gericht op gebied van bewustwording landschap en kennisdeling (waaronder Zuid-Limburs IdeeCafé als project)	We hebben nieuwe kennis opgedaan en structureel verspreid op gebied van: - landschap - integrale aanpak van de leefomgeving - sociale cohesie - economische impuls en dat heeft geleid tot een aantal experimentele en vernieuwende initiatieven/projecten.	Evaluatie
De lokale gemeenschap werkt samen aan een economische impuls door integrale aanpak.	1 stuks experimenteel projecten gericht op integrale aanpak binnen LEADER-gebied 1 stuks experimenteel kennis-projecten gericht op integrale aanpak met regio's buiten LEADER-gebied	Aantal deelnemers en/of bezoekers van LEADER-projecten op het gebied van economische impuls.	Tellen
Agrarische en andere bedrijven produceren met en voor hun omgeving sociale en maatschappelijke meerwaarde.	2 stuks projecten gericht op verbreding en/of verduurzamen van (agrarische) bedrijven 2 stuks lokale partijen die samenwerken aan sociale en maatschappelijke cohesie.	Als ruwe schatting: 10 fte aan nieuwe banen (betaald en blijvend). De opbouw van netwerken van ondernemers in een meettrekkersrol.	Schatting

Versterken van bewonerskracht	10 stuks nieuwe projecten volgens onderstaande verdeling	Het is in 2020 goed wonen, werken en leven op het platteland in Zuid-Limburg voor inwoners in alle leeftijdsgroepen. Het verenigingsleven en nabuurschap op het platteland van Zuid-Limburg scoort hoog Het aantal actieve inwoners die zich inzetten voor hun omgeving is toegenomen.	Kwalitatief interviews Kwalitatief interviews Schatting
De lokale gemeenschap heeft sociale cohesie versterkt door verschillende bewonersgroepen met elkaar in contact te brengen.	2 stuks projecten specifiek gericht op sociale cohesie tussen verschillende bewonersgroepen: 6 stuks projecten specifiek gericht op buurtinitiatieven voor verbetering fysieke leefomgeving:	Ouderen, jongeren, gehandicapten en bewoners op afstand van de arbeidsmarkt doen mee aan LEADER-projecten op het gebied van sociale innovatie.	Schatting
Publiek-private samenwerking is versterkt.	2 stuks projecten specifiek gericht op gebied van meedenken als actieve bewoners en faciliterende overheid		
Verbinding stad-platteland	7 stuks nieuwe projecten volgens onderstaande verdeling		
De lokale gemeenschap op het platteland heeft nieuwe verdienmodellen ontwikkeld op basis van de behoeften van omringende steden.	3 stuks projecten gericht op maatschappelijk economische matchmodellen tussen stad en land	Groei van de werkgelegenheid met minstens 10 fte. Meer ondernemers uit stad en platteland zijn bij deze projecten actief betrokken.	Schatting
De belevingswereld en beeldvorming tussen platteland en stedenring zijn aan elkaar gekoppeld.	3 stuks Projecten gericht op verbetering en/of vernieuwing van de beeldvorming tussen platteland en steden 1 stuks project gericht op de samenwerking en verbinding met de steden buiten Nederland	Grotere grensoverschrijdende dynamische samenwerking.	Schatting

4. ACTIVITEITENPLAN

4.0 Voorbereiding

Actie	Omschrijving
1	Opstellen Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS)
2	Samenstellen van de Lokale Actiegroep (LAG)

3	Organisatie inrichten (secretariaat en LAG)
4	Definitieve afspraken met gemeenten maken over participatie en cofinanciering

4.1 Uitvoering van projecten

Het LEADER-project richt zich op duurzame sociale en economische ontwikkeling. Daarom vormen de onderdeel 'uitvoering van projecten' samen met het onderdeel 'aanjaagactiviteiten en deskundigheidsbevordering' de kern van het activiteitenplan. Bij uitvoering van projecten gaat het om initiatieven van bewoners, bedrijven en lokale organisaties die rechtstreeks bijdragen aan de doelen die staan beschreven in paragraaf 3.1 van het voorliggende plan. Voorbeelden van projecten en acties zijn in die paragraaf (niet uitputtend) benoemd. Het betreft bijvoorbeeld initiatieven voor regionale vermarkting van voedingsproducten, nieuwe vormen voor lokale financiering van duurzame productie, en buurtinitiatieven voor verbetering van de fysieke leefomgeving waarbij ook ondernemers betrokken zijn.

Actie	Omschrijving
5	Begeleiden en ondersteunen van initiatiefnemers bij het organiseren van projecten en het indienen van subsidieverzoeken
6	Beoordelen van ingediende projectplannen en adviseren aan GS
7	Begeleiden van initiatiefnemers bij uitvoering en administratieve afhandeling van hun projecten

4.2 Samenwerking

Actie	Omschrijving
8	Netwerken met andere (LEADER-)gebieden. Contacten leggen en onderhouden met plaatselijke organisaties en personen in het binnenland en aangrenzende buitenland.
9	Organiseren en/of faciliteren van (inter)nationale bijeenkomsten van lokale actoren, gericht op grensoverschrijdende samenwerking en afstemming van activiteiten.

4.3 Aanjaagactiviteiten en deskundigheidsbevordering

Het onderdeel 'aanjaagactiviteiten en deskundigheidsbevordering' vormt samen met het onderdeel 'uitvoering van projecten' de kern van het activiteitenplan. Bij aanjaagactiviteiten en deskundigheidsbevordering gaat het om projecten en activiteiten die zich primair richten op het bevorderen van lokale initiatieven. Het kan bijvoorbeeld gaan om bijeenkomsten voor uitwisseling van informatie en kennis, het opbouwen van een netwerk voor het bij elkaar brengen van vraag en aanbod of het organiseren van trainingen en workshops. Voorbeelden van dit soort acties zijn eveneens beschreven in paragraaf 3.1 bij de uitwerking van de doelen van het LEADER-project.

Actie	Omschrijving
10	Bijeenbrengen en verbinden van mensen, initiatieven, ideeën en mogelijkheden; de inspanning is gericht op het vervullen van de 'makelaarsfunctie' mede door organiseren van lokale 'huiskamerbijeenkomsten' en/of informatiebijeenkomsten.
11	Professioneel ondersteunen van initiatiefnemers bij organisatie en uitwerking van hun projecten
12	Organiseren van trainingen (workshops, uitwisseling ervaringen) voor bestaande en nieuwe plaatselijke initiatiefnemers
13	Deelnemen aan het landelijk Netwerk Platteland en opbouwen en onderhouden van een regionaal netwerk voor plattelandsontwikkeling waaraan alle leden van de Plaatselijke Groep een actieve bijdrage leveren.

4.4 Bestuur en organisatie Lokale Actie Groep (LAG)

Actie	Omschrijving
14	Periodiek vergaderen voor beoordeling van ingediende projecten en vaststellen adviezen aan GS
15	Zorgen voor duidelijke verslaglegging van de (openbare) bijeenkomsten en publicatie van de verslagen ten behoeve van transparante besluitvorming
16	Zorgen voor een blijvend goede personele invulling van de LAG (vervanging van leden die gedurende de looptijd om uiteenlopende redenen kunnen afvallen)

17	Opstellen en vaststellen van jaarverslagen. De jaarverslagen geven een beeld van de behaalde inhoudelijke resultaten, de budgetbesteding en de realisatie van de meetbare doelen. Ze verslaan de monitoring en evaluatie. Jaarlijkse werkplannen geven een vooruitblik.
----	---

4.5 Communicatie

Actie	Omschrijving
18	Zorgen voor goede communicatielijnen met de secretaris van de LAG, als spin in het web. Deze moet gemakkelijk bereikbaar en aanspreekbaar zijn op een werkplek en website.
19	Uitwerken van een communicatieplan. De communicatie zal zich vooral richten op het aanjagen van plaatselijke initiatieven en op deskundigheidsbevordering. De primaire doelgroep zijn (potentiële) initiatiefnemers in de verschillende sectoren. Daarnaast zijn de gemeenten een belangrijke doelgroep omdat die op allerlei manieren faciliteiten en medewerking kunnen bieden aan lokale initiatieven.
20	Ontwikkelen van communicatiemiddelen. In het communicatieplan zal dit verder worden uitgewerkt. In ieder geval is een informatieve brochure nodig met een beschrijving van het LEADER-project en spelregels voor het indienen van projectvoorstellen. Daarnaast is een website nodig en een plan voor gerichte inzet van de social media.

4.6 Administratie

Actie	Omschrijving
21	Opzetten en bijhouden van een financiële administratie voor de kosten voor de activiteiten van de LAG
22	Opzetten en bijhouden van een archief
23	Administratief afhandelen subsidietraject voor de kosten van de LAG (tussentijdse rapportages, declaraties en eindafrekening van kosten).

5. ORGANISATIE

5.1 Positie, taken en bevoegdheden LAG

Taken

De kerntaken van de LAG bestaan uit:

- Verbinden en netwerken
- Begeleiden en ondersteunen
- Adviseren aan GS
- Monitoren en evalueren

Verbinden en netwerken

Vooral in de beginfase van het project zal de LAG zich sterk richten op het verder betrekken van bewoners en bedrijven bij het project. De centrale taak van de LAG is immers het verbinden van alle partijen die kunnen bijdragen aan de realisatie van de gekozen strategie voor de ontwikkeling van het platteland in Zuid-Limburg. Deze partijen zijn lokale initiatiefnemers voor projecten, bewoners, ondernemers, bedrijfsleven, kennisinstituten, maatschappelijke organisaties, financiers en subsidiënten, bestuurders en politiek. Deze makelaarsrol is steeds gericht op het activeren van bewoners en gebiedspartijen, het ophalen en verbinden van ideeën en het stimuleren tot het initiëren van projecten. Dat gebeurt door gerichte contacten en het actief opbouwen en onderhouden van een breed 'netwerk voor plattelandsontwikkeling'. Alle leden van de LAG leveren daar een actieve bijdrage aan. Ze treden voortdurend op als adviseur voor de realisatie van het gebiedsperspectief (zoals neergelegd in deze LOS). Een bijzonder

aandachtspunt voor het netwerk voor plattelandsontwikkeling in Zuid-Limburg is dat de contacten zich uitstrekken tot het omringende buitenland en naar de omliggende steden.

Begeleiden en ondersteunen

Initiatiefnemers van projecten kunnen rekenen op begeleiding en ondersteuning bij de concrete uitwerking, het indienen en de uitvoering van hun projecten. Het kan daarbij om inhoudelijke, organisatorische en administratieve zaken gaan. Daarnaast kan deze ondersteuning gaan over het zoeken naar (aanvullende) financiering (bijvoorbeeld uit ook andere maatregelen van POP3). Of het doorverwijzen naar andere organisaties die wellicht ondersteuning kunnen bieden op specifieke terreinen. Deze begeleiding en ondersteuning gebeurt wel op de uitdrukkelijke voorwaarde dat de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk is en blijft voor het tijdig voldoen van alle formaliteiten die verband houden met een subsidieaanvraag; de LAG voorziet hier in een gids functie.

Adviseren aan GS

De derde kerntaak van de LAG is het beoordelen van door initiatiefnemers voor subsidiëring ingediende projecten en het vervolgens uitbrengen van een formeel advies aan Gedeputeerde Staten. Deze beoordelingen richten zich primair op de vraag of het project bijdraagt aan de realisatie van de gekozen strategie. De criteria en de procedure voor de selectie van projecten staan beschreven in deel II (hoofdstuk 7) van het voorliggende document.

Monitoren en evalueren

Monitoring & evaluatie betreffen het toezien op uitvoering van de LOS voor zowel de tijdige realisatie van doelen en output als verantwoorde besteding van de publieke middelen. Ten behoeve van de voortgangscontrole, evaluatie en verantwoording stelt de LAG jaarlijks een werkplan en jaarverslag vast. De methode van monitoring is verder beschreven in het reglement (deel II, hoofdstuk 7).

Positie en bevoegdheden

De positie en formele bevoegdheden van de LAG ten opzichte van de overige bij het LEADER-project betrokken partijen zijn als volgt. De LAG is een adviesorgaan, geen bestuursorgaan en heeft derhalve geen bevoegdheid tot het nemen van formele besluiten. Kortom: de LAG heeft een formele adviesbevoegdheid aan Gedeputeerde Staten voor de projecten die lokale initiatiefnemers indienen. De adviezen van de LAG zijn zwaarwegend en worden gebaseerd op een objectieve beoordeling (aan de hand van vastgestelde criteria) van de ingediende projecten. De besluitbevoegdheid voor de toekenning van subsidies en het afgeven van beschikkingen voor lokale initiatieven berust bij Gedeputeerde Staten.

De projectverantwoordelijkheid berust bij de plaatselijke initiatiefnemers (rechtspersoon of natuurlijke persoon) die de subsidiebeschikkingen rechtstreeks ontvangen. Zij zijn zelf verantwoordelijk voor een correcte uitvoering en het nakomen van alle subsidievoorwaarden en administratieve verplichtingen, zoals het invullen van het format Projectplan en het laten ondertekenen van de Verklaring Cofinanciering POP3 (beide te vinden op de provinciale website: <https://www.limburg.nl/loket/subsidies/actuele-subsidies/subsidieregelingen-0/@1837/subsidie-pop3/>). Na het toekennen van de beschikking berust de betalingsbevoegdheid bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). De RVO vervult de rol van betaalorgaan, en zorgt in die hoedanigheid voor uitbetaling en administratieve afwikkeling.

De hierboven beschreven verdeling van rollen en bevoegdheden vereist een voortdurende nauwe samenwerking en afstemming tussen de LAG, de RVO en de LEADER-coördinator van de Provincie Limburg. Hoe dit precies in zijn werk gaat wordt verder beschreven in paragraaf 5.3 (organisatie van de uitvoering).

Om de formele bevoegdheid van de LAG als adviesorgaan te bevestigen hebben Gedeputeerde Staten van Limburg een besluit genomen tot instelling van de Lokale Actie Groep Zuid-Limburg. Ter wille van de noodzakelijke onafhankelijke positie is in dit besluit

vastgelegd dat de adviezen van de LAG Zuid-Limburg zwaarwegend zijn, tenzij Gedeputeerde Staten tot het oordeel komen dat aanmerkelijke belangen zich hiertegen verzetten. De LAG Zuid-Limburg is ingesteld voor de uitvoeringsperiode van POP3, dat zeggen voor de periode tot 1 januari 2023.

5.2 Profiel en samenstelling LAG

De samenstelling en het profiel van de LAG zijn toegespitst op de centrale doelstelling (zie hoofdstuk 3) en de optimale vervulling van de in de voorafgaande paragraaf beschreven kerntaken, met het actief leggen van verbindingen als primaire taak. De LAG als geheel beschikt daarom over een uitgebreid netwerk van contacten (maatschappelijke organisaties, politiek en bestuur, bedrijfsleven, internationaal), veel lokale gebiedskennis en daarnaast specifieke kennis en ervaring op relevante vakgebieden (financieel, inhoudelijk, bestuurlijk, arbeidsmarkt, ondernemerschap). Op basis van deze uitgangspunten is een generieke profielschets voor LAG-leden opgesteld. Die profielschets met nadere bijzonderheden over de selectieprocedure is te vinden in bijlage 4. De expertise, ervaring en kennis van de afzonderlijke LAG-leden moeten complementair zijn.

In hun hoedanigheid als lid van de LAG zien de leden van de LAG erop toe dat zij enige vorm van belangenverstrengeling vermijden. Hiertoe ondertekenen zij een verklaring (zie bijlage 8) die wordt opgeslagen in het LAG belangenregister en door de LAG secretaris beheerd wordt. Hun gezamenlijke drijfveer is het realiseren van het gebiedsperspectief zoals beschreven in de LOS.

De procedure voor de samenstelling van de LAG staat beschreven in bijlage 4. De werving en selectie van LAG-leden is gebeurd in opdracht van de Werkgroep door een kwartiermaker. Die is onafhankelijk en beschikt over ruime bestuurlijke ervaring en een relevant bestuurlijk en maatschappelijk netwerk in Zuid-Limburg.

Leidend voor de selectie zijn geweest de generieke profielschets, de complementariteit, een evenwichtige verdeling man-vrouw, de verdeling tussen publieke en private sector. Maximaal 49% van het aantal stemgerechtigden in een Lokale Actie Groep mag een publieke organisatie vertegenwoordigen en de LAG als geheel moet een goede afspiegeling van de Zuid-Limburgse lokale gemeenschap en doelgroepen zijn. Dat laatste was voor de Werkgroep en de kwartiermaker een bijzonder aandachtspunt. Onder andere is dit gebeurd door het reserveren van een aantal zetels in de LAG voor onafhankelijke burgers uit het gebied. Daarnaast zijn drie of vier zetels beschikbaar voor vertegenwoordigers die voorgedragen kunnen worden door de private partijen die het project initieerden. Ook de gemeenten worden in de gelegenheid gesteld om gezamenlijk drie of vier vertegenwoordigers voor te dragen. Daarbij wordt nadrukkelijk gevraagd om een lid van de lokale gemeenschap voor te dragen die over de vereiste competenties, kennis en contacten beschikt en het vertrouwen krijgt om onafhankelijk in de LAG te opereren. Alles bij elkaar heeft deze benadering ertoe geleid dat de LAG in grote meerderheid bestaat uit leden die afkomstig zijn uit de private sector en die onafhankelijk kunnen opereren. Bijlage 3 geeft een voorlopig beeld van de beoogde samenstelling van de LAG, met een verdeling van de zetels over verschillende sectoren, werkvelden en organisaties.

Om slagvaardig en doelmatig te kunnen werken moet de LAG enerzijds niet te groot zijn en anderzijds wel een goede afspiegeling van alle doelgroepen zijn. De inzet is om te werken met een omvang van maximaal 15 leden (oneven aantal) inclusief de voorzitter. De onderlinge werkverdeling en het vergaderstramien kan de LAG gaandeweg naar eigen wens invullen. Het is mogelijk dat voor het initiëren en begeleiden van specifieke projecten subgroepen uit de LAG gevormd worden.

5.3 Organisatie van de uitvoering

Werkorganisatie

De werkorganisatie is uit praktische overwegingen ondergebracht binnen een van de bestaande organisaties die het initiatief voor het LEADER-project namen. Het oprichten van een afzonderlijke rechtspersoon voor de projectorganisatie was niet opportuun. Enerzijds vanwege de relatief beperkte financiële omvang van het project en anderzijds omdat bij organisaties die actief bij het project betrokken zijn voldoende ervaring, faciliteiten en capaciteit voorhanden zijn om de administratieve organisatie daar onder te brengen.

De Mergellandcorporatie treedt op als formele trekker van het project. Dat betekent dat de Mergellandcorporatie een aanvraag indient en verantwoordelijk is voor de administratie en het financieel beheer van het werkbudget voor de LAG. Dit betreft uitsluitend een administratieve constructie: voor de inhoudelijke uitvoering, afspraken en adviezen is de LAG bevoegd.

Voor ondersteuning bij haar taken en de voorbereiding van adviezen en besluiten kan de LAG Zuid-Limburg terugvallen op een betaalde kracht, verder aangeduid als secretaris. Die wordt door de Provincie rechtstreeks aangesteld. Door de werkorganisatie op deze manier onder te brengen bij een bestaande bestuurlijke organisatie, kan optimaal gebruik gemaakt worden van de bestaande expertise, kennis, faciliteiten en netwerken. Daarnaast levert het betere garanties op voor de continuïteit van het proces. Bij tijdelijke, langdurige of blijvende uitval van de 'vaste' secretaris is snelle vervanging gegarandeerd. Ook tussentijds kan waar nodig een beroep worden gedaan op binnen de bestaande organisatie beschikbare menskracht en expertise.

De gekozen constructie zou kunnen leiden tot ongewenste verweving van belangen en functies. Voor de LAG zal het voorkómen daarvan een voortdurend aandachtspunt zijn. Zo zal bij de beoordeling van elk project of activiteit transparant gemaakt worden of een van de vertegenwoordigende partijen er belang bij heeft en waaruit dat belang dan bestaat. Dat blijft niet steken in goede voornemens maar wordt ook formeel geregeld in het Reglement van orde en werkwijze LAG (zie hoofdstuk 7). Daar staat in dat LAG-leden altijd hun eventuele betrokkenheid bij een project moeten melden. In dat geval moeten ze zich onthouden van stemming over het projectplan en mogen ze ook niet deelnemen aan de beraadslaging. Daarnaast heeft de LAG een belangenregister (zie bijlage 8) waarin de verklaringen van de LAG leden zijn opgenomen waarin ze hun nevenfuncties en belangen vermelden. De secretaris van de LAG ziet toe op het beheer en de toetsing van dit belangenregister. In het uitzonderlijke geval wanneer LAG leden dit niet vanuit zichzelf aangeven, kunnen ze door de secretaris - na overleg met de voorzitter - worden uitgesloten van beraadslaging op en beoordeling van initiatieven die worden ingediend voor LEADER subsidie.

De leden van de LAG richten zich op hun kerntaak: verbinden, netwerken en beoordelen. De LAG komt periodiek bij elkaar volgens een jaarlijks vast te stellen vergaderrooster. Tussentijds brengen de leden waar nodig hun specifieke kennis en vaardigheden in.

De secretaris is de spil van het geheel en fungeert voor alle betrokkenen in de streek als eerste aanspreekpunt en 'gezicht' van LEADER. Hij of zij geeft uitvoering aan de praktische taken van de LAG (voorlichting, communicatie, begeleiding en ondersteuning initiatiefnemers) en bereidt beoordelingen en adviezen van projecten voor. De secretaris stelt jaarlijks een verslag op en rapporteert ook tussentijds aan de LAG over de voortgang van het proces en de projecten.

De secretaris werkt in de praktijk nauw samen met de provinciale coördinator voor LEADER en medewerkers van het betaalorgaan RVO. In feite vormt hij daarmee een team voor de gezamenlijke begeleiding van projectinitiatieven, vanaf de eerste beoordeling van het idee tot en met de subsidietoekenning en afrekening. De secretaris legt over alle werkzaamheden voor het LEADER-project rechtstreeks functioneel verantwoording af aan de voorzitter van de LAG. Bij eventuele conflicten of onvoldoende

functioneren van de secretaris zoekt de voorzitter in overleg met de werkgever van de secretaris naar een passende oplossing.

Werkingskosten van de organisatie

De werkingskosten voor de activiteiten van de LAG zijn tot 100% subsidiabel onder de noemer 'lopende kosten, promotie en voorlichting'. Het gaat daarbij om kosten voor het beheer en de uitvoering van de ontwikkelingsstrategie. Daartoe horen in ieder geval de personele kosten voor inzet van de secretaris en de kosten van voor vergaderingen en bijeenkomsten inclusief eventuele onkostenvergoeding en vacatiegelden.

De benodigde tijdsbesteding (en daarmee samenhangend de kosten) van de secretaris is op voorhand niet precies in te schatten. Die is onder meer afhankelijk van het aantal lokale initiatieven dat uiteindelijk begeleid en beoordeeld moet worden, de inspanningen die in de beginfase nodig zijn, en de inzet van de LAG-leden zelf. Een voorlopige inschatting is dat de invulling van de secretarisfunctie minimaal twee dagen per week vergt (0,4 tot 0,5 fte).

Het budget voor 'lopende kosten, promotie en voorlichting' mag niet meer dan 25% bedragen van de totale publieke uitgaven voor de ontwikkelingsstrategie.

6. FINANCIERING

6.1. Begroting

De onderstaande begroting voor het totale project is gebaseerd op het in hoofdstuk 4 beschreven activiteitenplan. De afzonderlijke kostenposten komen overeen met de in paragraaf 4.0 tot en met 4.6 nader beschreven hoofdactiviteiten.

Paragraaf	Activiteit	Kosten
4.0	Vorbereiding	pm
4.1	Uitvoering van projecten (plaatselijke initiatieven)	3.800.000
4.2	Samenwerking	10.000
4.3	Aanjaagactiviteiten en deskundigheidbevordering	50.000
4.4	Bestuur en organisatie LAG	400.000
4.5	Communicatie	20.000
4.6	Administratie	10.000
Totaal		4.290.000

De voorbereidingskosten zijn pm geraamd en komen voor rekening van de initiatiefnemers van het project en de Provincie Limburg. Het betreft voornamelijk de kosten van arbeidstijd voor vergaderingen en het opstellen van de LOS door leden van de Werkgroep LEADER Zuid-Limburg. Daarnaast gaat het om kosten van drie bewonersbijeenkomsten en ondersteuning en advies door ETC die werden betaald door de Provincie Limburg.

In hoofdstuk 3 van de Subsidieverordening Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 Provincie Limburg (POP3) staan 4 categorieën van submaatregelen beschreven die subsidiabel zijn, met het bijbehorende subsidiepercentage. Onderstaand wordt per submaatregel aangegeven welke kostenposten uit de begroting eronder vallen.

Submaatregel 1 (capaciteitsopbouw, opleiding en netwerkvorming)

Kostenpost 4.0 (voorbereiding)
Bedrag pm
Subsidiepercentage 100% (in dit geval niet van toepassing)

Submaatregel 2 (uitvoering van LEADER-projecten)

Kostenpost 4.1 (uitvoering van projecten)
Bedrag 3.800.000 Euro
Subsidiepercentage nader te bepalen in de openstellingsbesluiten door GS (voor uitvoeringsprojecten is minimaal 45% private financiering vereist)

Submaatregel 3 (voorbereiding en uitvoering van samenwerkingsactiviteiten)

Kostenpost 4.2 (samenwerking)
Bedrag 10.000 Euro
Subsidiepercentage nader te bepalen door GS, op basis van een advies van de LAG

Submaatregel 4 (lopende kosten, promotie en voorlichting)

Kostenpost 4.4 (bestuur en organisatie LAG)
Kostenpost 4.3 (aanjaagactiviteiten en deskundigheidsbevordering)
Kostenpost 4.5 (communicatie)
Kostenpost 4.6 (administratie)
Bedrag 480.000 Euro
Subsidiepercentage 100% tot een maximum van 25% van de totale publieke uitgaven voor het totale project

6.2. Dekkingsplan

Het dekkingsplan voor de kosten van het totale activiteitenprogramma is samengevat in de onderstaande tabel.

Financieringsbron	Bedrag
Bijdrage uit Europees Landbouwfond voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO)	1.030.000
Bijdrage van de Provincie Limburg	700.000
Bijdrage van 18 gemeenten in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg	820.000
Bijdragen van private partijen	1.740.000
Totaal	4.290.000

De deelnemende partijen dragen niet evenredig bij in de financiering van de verschillende kostenposten. De gedifferentieerde verdeling van de bijdragen is weergegeven in de onderstaande tabel.

Kostenpost	Provincie	Gemeenten	Privaat	Europa	Totaal
Voorbereiding	pm	0	pm	0	pm
Uitvoering van projecten	210.000	820.000	1.740.000	1.030.000	3.800.000
Samenwerking	10.000	0	0	0	10.000
Aanjaagactiviteiten e.a.	50.000	0	0	0	50.000
Bestuur en organisatie LAG	400.000	0	0	0	400.000
Communicatie	20.000	0	0	0	20.000
Administratie	10.000	0	0	0	10.000
Totalen	700.000	820.000	1.740.000	1.030.000	4.290.000

Zekerheid en risico's voor Europese cofinanciering

Met het besluit Openstelling Leader van 17 maart 2015 hebben Gedeputeerde Staten van Limburg een bedrag van maximaal 1.030.000 Euro uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling beschikbaar gesteld voor LEADER-gebieden in Limburg. Dit totaalbedrag is opgenomen in het bovenstaande dekkingsplan. Initiatieven voor LEADER-projecten in andere gebieden van de provincie zijn er vooralsnog niet.

Zekerheid en risico's voor cofinanciering door provincie

Het organiseren en uitvoeren van een LEADER-programma als actiepunten is benoemd in het door GS in januari 2015 vastgestelde *Plan van aanpak voor landschapsontwikkeling in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg 2014-2015* met een bijbehorend budget. Binnen het totale budget voor dit plan kan ruimte gevonden voor de benodigde provinciale cofinanciering van het LEADER-project.

Zekerheid en risico's voor cofinanciering door gemeenten

Het LEADER-gebied Zuid-Limburg telt 18 gemeenten die geheel of gedeeltelijk binnen de begrenzing liggen (zie paragraaf 2.1). In de eerdere voorbereidingsfase zijn de gemeenten op diverse manieren geïnformeerd en betrokken bij het LEADER-project. Onder meer bij de bewonersbijeenkomsten en met presentaties voor het college van burgemeester en wethouders van Eijsden-Margraten en het portefeuillehoudersoverleg van de gemeenten in de regio Heuvelland. In de maand juli 2015 is begonnen met een

overleggronde per regio met de betrokken portefeuillehouders van alle gemeenten. Dit gebeurde op 1 juli in de regio Westelijke Mijnstreek, op 3 juli met de plattelandsgemeenten van de regio Parkstad en in augustus met de stedelijke gemeenten van de regio Parkstad. Het overleg met de resterende vijf Heuvellandgemeenten heeft in een later stadium ook plaatsgevonden. Uit alle contacten bleek expliciet een positieve houding ten aanzien van 1) de uitgangspunten van LEADER (bottom-up, geen directe sturing door de overheid), 2) de voorgestelde procedure voor bemensing en onafhankelijke werking van de LAG (zie paragraaf 5.2) en 3) de financiële mogelijkheden voor cofinanciering. In een later stadium zijn met elke gemeente afzonderlijk concrete afspraken voor samenwerking en cofinanciering uitgewerkt en vastgelegd in college- of raadsbesluiten. Het resultaat is dat alle 18 gemeenten hun medewerking aan het LEADER-programma hebben toegezegd. Een aantal gemeenten geven vooraf geen harde garantie voor cofinanciering, maar zullen het daarvoor benodigde budget in voorkomende gevallen zoeken in de lopende begroting. Het risico dat de gemeentelijke cofinanciering voor een specifiek project niet beschikbaar komt is daardoor niet helemaal uitgesloten, maar de kans dat dit probleem zich voor zal doen is klein.

Zekerheid en risico's voor de private cofinanciering

De verwachte bijdrage van private partijen bedraagt in totaal 1.740.000 Euro. Dat kunnen zowel financiële bijdragen zijn als bijdragen in natura. Bijdragen in natura kunnen bestaan uit werken, goederen, diensten, grond en onroerend goed waarvoor geen door facturen of documenten met gelijkwaardige bewijskracht gestaafde contante betalingen zijn verricht. Naast eigen arbeid kan het ook gaan om vrijwilligerswerk. Eigen arbeid wordt gekapitaliseerd overeenkomstig een marktconform tarief, en vrijwilligerswerk tegen een vast uurtarief. Daarnaast kunnen private bijdrage van derde partijen geworven worden (crowdfunding, donaties, adoptie). Zekerheid omtrent het realiseren van de vereiste private cofinanciering van 45% van de kosten van uitvoering van projecten is vooraf niet te geven. Maar op basis van de getoonde belangstelling en enthousiasme tijdens de bewonersavonden, en de ruime mogelijkheden om voor cofinanciering bijdragen 'in natura' in te zetten is de verwachting dat het project in de volledige omvang uitgevoerd kan worden.

DEEL II Reglement

7. BEHEER EN TOEZICHTREGELING / BESCHRIJVING SELECTIEPROCEDURE

De regeling voor beheer en toezicht en de procedure voor selectie van projecten die voor ondersteuning in aanmerking komen zijn vastgelegd in twee concept reglementen die zijn opgenomen in de navolgende paragrafen 7.1 en 7.2.

7.1 LAG werkwijze

Reglement van orde en werkwijze LAG

Art.1 samenstelling LAG

1. Ledenprofiel

De LAG is conform Europese regelgeving samengesteld. LAG bestaat uit een evenwichtige en representatieve vertegenwoordiging van de verschillende partners uit het gebied, die voldoen aan de selectiecriteria (zie bijlage 3 en 4).

2. Voorzitter en secretaris

De voorzitter wordt aangesteld door Gedeputeerde Staten. De secretaris wordt aangesteld door GS als programmacoördinator, na te zijn gehoord door de LAG, en wordt als betaalde kracht in dienst genomen en fungeert als spil in het geheel en als LEADER-gebieds-loket. De LAG kan op eigen initiatief, met goedkeuring van de voorzitter en met meerderheid van stemmen een plaatsvervangend voorzitter kiezen.

3. Invulling vacante plekken

Bij eventuele invulling van vacante plekken wordt het Beleidskader Benoemingen gevolgd, zoals besloten door GS in de vergadering van 12 december 2017.

Hiertoe worden vijf stappen gevolgd:

Stap 1: De selectieprocedure en het functieprofiel, zoals vastgesteld door GS, en zoals neergelegd in bijlage 4 wordt gevolgd;

Stap 2: De vacature wordt opengesteld (via een extern bureau, de LAG of via de provinciale website);

Stap 3: Op basis van de kandidaten die zich gemeld hebben stellen GS, op advies van de LAG, vast met welke kandidaten een verkennend gesprek wordt gevoerd. GS kan ervoor kiezen om zich te laten vertegenwoordigen door de provinciale LEADER coördinator;

Stap 4: De portefeuillehoudende gedeputeerde draagt een kandidaat ter besluitvorming voor aan GS;

Stap 5: GS nemen een besluit over de voordracht en/of benoeming.

4. Belangenverstrengeling

- a. Teneinde de onafhankelijkheid en integriteit te waarborgen dienen de leden van de LAG betrokkenheid bij projectplannen te melden. Zij onthouden zich dan van stemming over het ingediende projectplan en nemen ook niet deel aan de bespreking en verdere beraadslagingen van het plan. Indien individuele leden van de LAG met mogelijke projectideeën worden geconfronteerd, verwijzen zij de initiatiefnemer naar de secretaris.
- b. De LAG stelt een belangenregister in (zie bijlage 8), waarin de verklaringen van de individuele LAG leden zijn opgenomen omtrent hun nevenactiviteiten en belangen. De secretaris van de LAG beheerst en toetst dit belangenregister. In het uitzonderlijke geval wanneer LAG leden hun belang niet vanuit zichzelf aangeven, kunnen ze door de secretaris - na overleg met de voorzitter - worden uitgesloten van beraadslaging op en beoordeling van initiatieven die worden ingediend voor LEADER subsidie.

5. Instelling

Gedeputeerde Staten hebben besloten tot instelling van de LAG. Daarmee is de formele bevoegdheid van de LAG als adviesorgaan bevestigd.

6. Vergoedingen

De LAG stelt een regeling vast voor vergoeding voor vacatiegelden en reiskosten bij deelname aan vergaderingen en bijeenkomsten.

7. Schorsing en ontslag

- a. Leden van de LAG kunnen op eigen verzoek geschorst worden of terugtreden uit de LAG. Hiertoe dienen zij een schriftelijk verzoek in bij de secretaris, gericht aan de voorzitter van de LAG.
- b. De LAG kan met gekwalificeerde meerderheid van twee derde van de stemmen, na beraadslaging in een LAG vergadering, GS verzoeken om een lid te ontslaan. Dit verzoek wordt aangemerkt als het begin van de procedure. Dit verzoek dient schriftelijk en gemotiveerd te zijn, en dient te worden medegedeeld aan het desbetreffende lid. Dit verzoek heeft een schorsende werking zo lang deze procedure loopt; het desbetreffende lid neemt niet meer deel aan eventuele vergaderingen en overleggen van de LAG en/of haar subgroepen en kan de LAG niet vertegenwoordigen. GS stelt het desbetreffende lid op de hoogte van dit verzoek en geeft het lid de mogelijkheid om zijn of haar zienswijze dan wel mondeling, dan wel schriftelijk naar voren te brengen, binnen de door GS gestelde termijn. Na overweging van deze zienswijze, kan GS besluiten het desbetreffende lid al dan niet te ontslaan. Het besluit tot ontslag, of het besluit tot het niet verlenen van ontslag, wordt aangemerkt als einde van deze procedure.

Art.2 Taken en bevoegdheden LAG

De LAG heeft de volgende taken:

- a) het opstellen en/of aanpassen van de Lokale Ontwikkelings Strategie;
- b) het stimuleren (door verbinden en netwerken) van plaatselijke bewoners, ondernemers en organisaties tot ontwikkeling van LEADER-waardige ideeën;
- c) het begeleiden en ondersteunen van projectontwikkeling;
- d) het toetsen van de ingediende projectplannen of ze inhoudelijk passen binnen de ontwikkelingsstrategie;
- e) het adviseren aan Gedeputeerde Staten met een zwaarwegend advies bij het ter finale beoordeling voorleggen van de projectplannen aan GS;
- f) het monitoren en evalueren van de uitvoering van de Lokale Ontwikkelings Strategie voor zowel de tijdige realisatie van doelen en output als verantwoorde besteding van de publieke middelen;
- g) daarvoor het verzorgen van inhoudelijke en financiële rapportages;
- h) het geven van voorlichting en publiciteit
- i) het uitdragen van de Lokale Ontwikkelingsstrategie en de LEADER methode;

De LAG is een collegiaal orgaan; adviezen en afspraken worden collegiaal gedragen en de LAG is als geheel verantwoordelijk voor het uitvoeren van de hierboven genoemde taken en het welslagen van de Lokale Ontwikkelingsstrategie.

Art.3 Vergaderingen LAG

1. De LAG vergadert circa 4 keer per jaar en naar behoefte indien de voorzitter dit nodig acht.
2. De voorzitter van de LAG schrijft de agenda en de vergaderingen uit samen met de secretaris van de LAG. Alleen de voorzitter van de LAG stelt de agenda vast, na advies van de secretaris. De secretaris is belast met de voorbereiding en de organisatie van de vergaderingen.
3. De leden van de LAG kunnen alleen schriftelijk gemotiveerd de voorzitter verzoeken een vergadering uit te schrijven. De voorzitter is daartoe verplicht als minimaal één derde van het aantal leden daartoe verzoekt.
4. De vergaderstukken - de agenda met de te behandelen projectplannen - voor de vergadering van de LAG worden minimaal één week vóór de vergadering aan de leden toegezonden. Slechts in uitzonderlijke urgente gevallen, kan schriftelijk gemotiveerd door de voorzitter van deze termijn worden afgeweken.

5. Er wordt een presentielijst, en waar nodig een verklaring van geen conflicterende belangen, getekend.
6. De voorzitter is belast met de leiding van de vergadering. In uitzonderlijke gevallen kan de LAG met gekwalificeerde meerderheid van twee derde van de stemmen, of op initiatief van de voorzitter, er voor kiezen om een vergadering te laten leiden door een externe, onafhankelijke voorzitter.
7. De vergaderingen van de LAG zijn in beginsel openbaar, tenzij ten minste twee leden, die de presentielijst hebben getekend, verzoeken daar van af te wijken of wanneer de voorzitter dit nodig acht.
8. De secretaris maakt van de vergadering het verslag, dat hij na overleg met de voorzitter aan de leden van de LAG stuurt. Commentaar van de LAG-leden wordt binnen een week na verzending verwacht en zullen naar oordeel van de secretaris aan het verslag worden toegevoegd. Indien geen commentaar wordt ontvangen, kan de voorzitter in overleg met de secretaris beslissen het verslag al openbaar te maken, vóór de formele vaststelling.
9. Het verslag wordt in de volgende vergadering aan de LAG altijd voor formele vaststelling aangeboden. Hierover kan, mits noodzakelijk, met gekwalificeerde meerderheid van twee derde van de stemmen overeenstemming bereikt worden.
10. Indien de vergadering van de LAG daartoe aanleiding geeft, kunnen ad-hoc externe deskundigen door de voorzitter worden uitgenodigd om de vergadering bij te wonen. Zij hebben geen stemrecht in de LAG.
11. Wanneer de voorzitter dat noodzakelijk acht, kan gebruik worden gemaakt van een schriftelijke vergaderprocedure. De leden dienen binnen maximaal 10 werkdagen na verstuurdatum van de consultatiedocumentatie te reageren. Indien de secretaris binnen deze termijn geen reactie ontvangt, wordt aangenomen dat het LAG-lid zich van stemming onthoudt. De voorzitter informeert de leden over de voortvloeiende adviesvorming.

Art.4 Beoordeling en adviesvorming LAG

1. De te behandelen projectplannen met de beoordelingstoets zijn voorbereid door de secretaris en worden ter voorbereiding van de vergadering aan de leden van de LAG verzonden.
2. In complexe gevallen kan de voorzitter in overleg met de secretaris beslissen de beoordeling te laten voorbereiden door een uit de LAG gedelegeerde "subcommissie".
3. De secretaris heeft op voorhand getoetst aan de selectiecriteria. De concept-beoordeling heeft de secretaris ingevuld en meegestuurd.
4. Om tot adviesvorming te kunnen overgaan dient de helft plus één van het aantal stemgerechtigde leden van de LAG bij de vergadering aanwezig zijn. Bovendien is voor adviesvorming vereist dat minstens 50% van de aanwezige stemgerechtigden de private sector vertegenwoordigt. In het algemeen vindt adviesvorming plaats in de LAG door consensus. Indien nodig wordt over het advies gestemd, waarbij de LAG positief adviseert bij meerderheid der stemmen.
5. De secretaris is niet stemgerechtigd. Elk lid heeft één stem.
6. Het zwaarwegend advies van de LAG gehoord hebbende, besluiten uiteindelijk Gedeputeerde Staten over de subsidieverlening aan de projecten.

Art.5 Verslaglegging en openbaarheid LAG

1. Van elke LAG-vergadering wordt een verslag gemaakt. De adviesvorming over LEADER-subsidie-aanvragen wordt per aanvraag vastgelegd op een selectieformulier voor beoordelingstoets (zie bijlage 5). Deze worden openbaar gemaakt. Ze kunnen worden opgevraagd bij het secretariaat.
2. De LAG stelt jaarlijks een jaarverslag op. Deze rapportage bevat:
 - een overzicht van de beschikbare budgetten voor projecten;
 - de materiële en financiële voortgang van de ontwikkelingsstrategie;
 - een uiteenzetting van promotie en publiciteit met betrekking tot de uitvoering van de ontwikkelingsstrategie.

Daarbij komt een werkplan met een vooruitblik voor het eerstvolgend jaar.

3. Zodoende legt de LAG verantwoording af aan GS.
4. In 2018 zal de LAG een tussentijdse (zelf)evaluatie uitvoeren om te bekijken of de LAG goed functioneert. Als gevolg hiervan kan de LAG overeenstemming bereiken tot eventuele bijsturing van haar reglement. Dat wordt dan aan GS meegedeeld en ook openbaar gemaakt.

7.2 Selectiecriteria en –procedure voor steunaanvragen

De procedure voor selectie van projecten die voor LEADER-ondersteuning in aanmerking komen verloopt volgens het schema dat op de volgende pagina is weergegeven. De criteria voor een eerste beoordeling en selectie zijn benoemd in de bijlagen 4 en 5. Het proces van aanmelding tot en met uitvoering verloopt volgens het onderstaande reglement.

Reglement van procedure

Art. 1 Openstelling voor steunaanvragen

1. De LAG stelt in haar eerste jaarverslag richtinggevend budgetten gespreid over de LEADER-jaren vast; dit ter voorkoming dat niet alles het eerste en tweede jaar wordt opgesoupeerd. Zodoende kunnen per jaar, daarbinnen passend, doorlopend aanvragen voor projecten worden ingediend. Maar de beoordeling van de aanvragen vindt plaats in de LAG-vergaderingen; dit gebeurt afhankelijk van het verloop van de aanvragen maximaal 4 maal per jaar en daar wordt ook de afweging gemaakt welke projectplannen het beste scoren.
2. Voor de financiële omvang van projecten geldt een bovengrens van 200.000 Euro en een ondergrens van 10.000 Euro.
3. Projecten met een grotere omvang van 200.000 Euro kunnen bij wijze van uitzondering wel gehonoreerd worden als ze én gemeentegrens overschrijdend zijn én naar het oordeel van de LAG een bijzonder toegevoegde waarde hebben.
4. Per jaar kan de LAG een deel van het budget reserveren voor projecten met een kleinere omvang dan 10.000 Euro.
5. De LAG kan deze kleine projecten jaarlijks bundelen tot een verzamelaanvraag. De LAG draagt dan zelf de financiële en administratieve verantwoordelijkheid voor de betreffende subsidiebeschikking. Deze werkwijze is bedoeld voor initiatiefnemers die niet in staat of in de gelegenheid zijn om zelf de administratieve last en risico's van een rechtstreekse beschikking te dragen.
6. Als initiatiefnemers van kleine projecten wel in staat zijn om de administratieve last en het risico van een rechtstreekse beschikking te dragen is bundeling in een koepelaanvraag niet nodig.
7. Bij alle hieronder genoemde fases, blijft de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk voor het voldoen aan de vereisten voor subsidieaanvraag; de LAG functioneert hier slechts als gids in een ondersteunende en begeleidende rol.

Art. 2 Verkenningsfase

De initiatiefnemer kan zich melden bij het loket van de LAG. Hij kan zijn initiatief of projectidee (in potentie) voorleggen aan de secretaris van de LAG. Dit gesprek vindt plaats in een vroeg stadium. Tijdens dit intakegesprek wordt besproken of het idee voldoet aan *het toetsingskader eerste toets* (zie bijlage 6). Indien nodig kan de secretaris mede informatie inwinnen bij de LEADER-coördinator van de provincie. Hieruit zal blijken of het idee kansrijk is, slechts kansrijk na vereiste aanpassingen (bijvoorbeeld door koppeling of afstemming met andere projectideeën) of helemaal niet kansrijk is. Met name of het al dan niet door kan naar de volgende fase.

Art. 3 Uitwerkingsfase

1. De initiatiefnemer kan zijn projectidee uitwerken in een projectplan volgens het LEADER/LOS-format. Afhankelijk van de integraliteit en zwaarte van het

projectidee beslist de LAG-secretaris in hoeverre LAG-begeleiding, LEADER-ondersteuning of specifieke deskundigenadvisering daarbij nodig is. Waar nodig wordt ook de LEADER-coördinator van de provincie erbij betrokken in een adviserende rol.

2. De initiatiefnemer draagt zorg voor de aanvraag van het in het openstellingsbesluit neergelegde vereiste deel overheidscofinanciering.
3. De initiatiefnemer of aanvrager dient zijn compleet projectplan formeel in bij de LAG voor selectie tot subsidieverzoek LEADER, en bij de Provincie en RvO ter toetsing der ontvankelijkheid. Hij ontvangt van de LAG-secretaris een schriftelijk ontvangstbevestiging met mededeling in welke eerstvolgende LAG-vergadering de aanvraag zal worden behandeld.
4. De LAG-secretaris toetst het projectplan aan de selectiecriteria en bereidt de beoordeling voor op *het selectieformulier voor beoordeling* (bijlage 7).
5. Voor een positief advies moet het project in de beoordelingssystematiek (zie het beoordelingsformulier, bijlage 7) minimaal 20 punten scoren volgens de in het formulier gegeven verdeling over vier clusters van beoordelingscriteria.
6. De adviesvorming wordt zo spoedig mogelijk na de vergadering meegedeeld aan de aanvrager, met de belangrijkste argumenten die daartoe hebben geleid. De adviesvorming wordt tevens openbaar gemaakt, bijvoorbeeld op een website. Een positief oordeel betekent dat het projectplan "in principe subsidiabel" is, een en ander nog afhankelijk van het rond hebben van alle randvoorwaarden. Aan dit advies kunnen in dit stadium van de procedure geen rechten worden ontleend door de initiatiefnemer.
7. Deze adviesvorming wordt door de LAG voorgelegd aan GS. GS kunnen van het advies afwijken, wanneer zwaarwegende belangen zich hiertegen verzetten.
8. Na de besluitvorming van GS zorgt de Provincie voor de subsidiebeschikking en de RVO voor de subsidieovereenkomst. Dan gaat het projectplan naar de volgende fase om als project te worden uitgevoerd.

Art. 4 Uitvoeringsfase

1. De aanvrager voert zijn project uit volgens het goedgekeurde projectplan.
2. De LAG-secretaris bepaalt in hoeverre daarbij begeleiding nodig is; ook voortkomend uit de tussentijdse monitoring.
3. De LAG-secretaris begeleidt naar redelijkheid op verzoek de aanvrager met de administratieve afhandeling. Het oordeel van de LAG-secretaris is hier leidend.
4. Het projectdossier wordt door de aanvrager goed beheerd in overleg met de LAG-secretaris en de RVO als betaalorgaan.

7.3 Monitoring

Jaarlijks wordt een jaarverslag opgesteld. Zie ook artikel 5. Daarin wordt zo concreet mogelijke resultaten van de projecten gerapporteerd met een inschatting van de bijdrage aan de doelen uit de LOS. Indien nodig wordt de aanvrager als projectverantwoordelijke door de LAG gesommeerd tot bijsturing, bijvoorbeeld in tijd en organisatie.

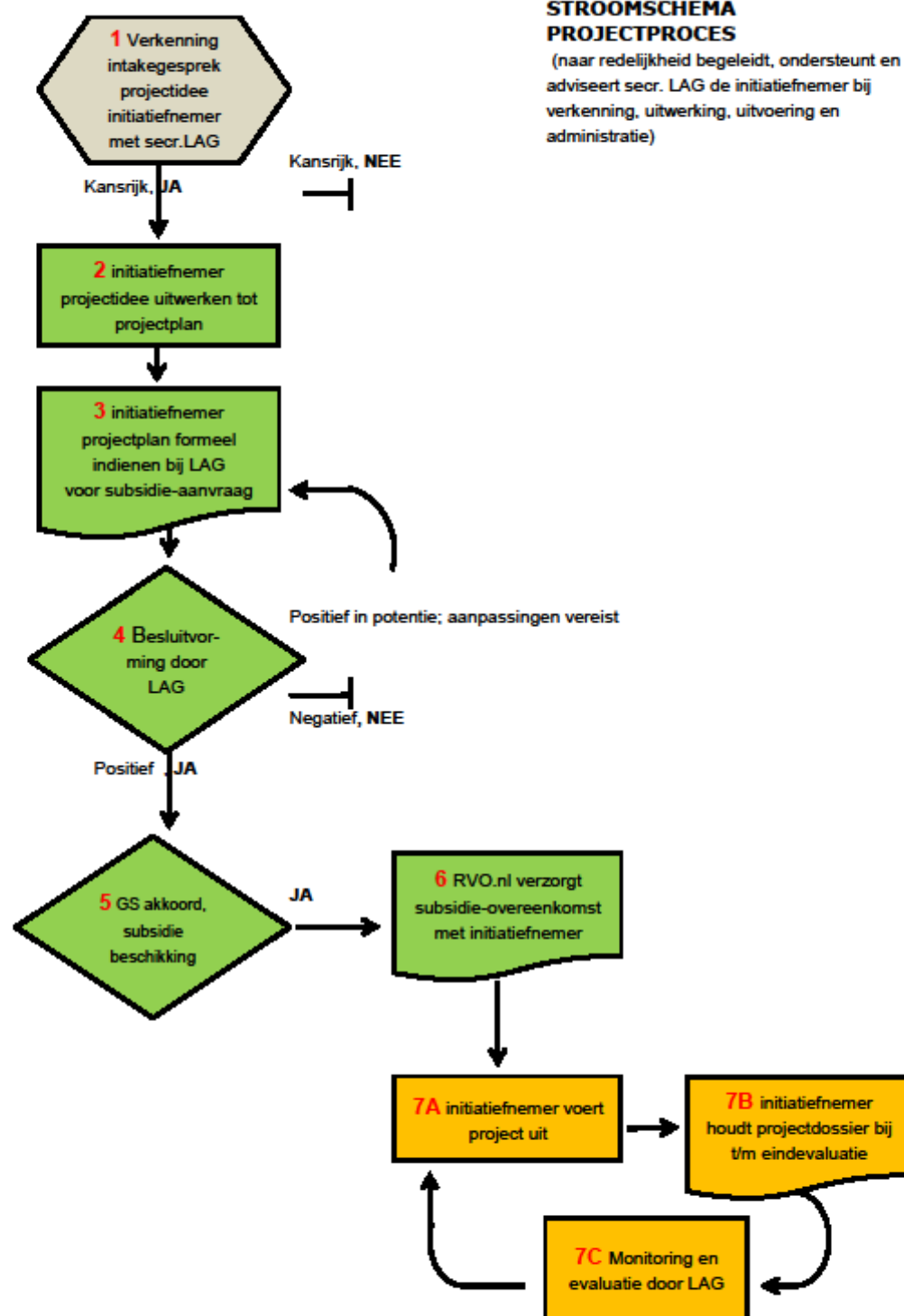
7.4 Effectmeting en evaluatie

Halverwege het programma zal een tussenevaluatie worden gerapporteerd (in 2018). Deze richt zich op de tot dan bereikte resultaten en op een reflectie op de ontwikkelingsstrategie: is de ontwikkelingsstrategie nog actueel, kloppen de doelen nog, moeten deze worden bijgesteld, moeten er acties worden ondernomen om de effecten in de tweede helft van het programma te verbeteren?

In de evaluatie wordt nadrukkelijk ook het functioneren van de LAG meegenomen. Slaagt dit orgaan er werkelijk in om het gewenste proces op gang te brengen en de benodigde partijen (bewoners, overheden, bedrijven, maatschappelijke organisatie) te mobiliseren?

Daarbij wordt ook het functioneren van de leden afzonderlijke beoordeeld, wat kan leiden tot tussentijds aanpassing of uitbreiding van de LAG.

Na afloop van het programma wordt een eindrapportage opgesteld om een zo concreet mogelijke inschatting van de bijdrage van het programma aan de opgaven en de doelen.



BIJLAGEN

Bijlage 1 Samenvatting bewonersbijeenkomsten

Algemeen

Ter voorbereiding van de Lokale Ontwikkelingsstrategie voor het LEADER-project Zuid-Limburg organiseerde de Werkgroep LEADER Zuid-Limburg bewonersbijeenkomsten. Het doel daarvan was om te peilen welke wensen en verwachtingen de lokale gemeenschap heeft als het gaat om de sociale, economische en landschappelijke ontwikkelingen, en om creatieve ideeën en suggesties op te halen. Daarnaast waren de bijeenkomsten ook bedoeld voor het opbouwen van een netwerk van betrokken personen die een actieve bijdrage in het verdere LEADER-proces willen leveren.

Professionele ondersteuning

Voor de professionele ondersteuning van het proces schakelde de werkgroep het adviesbureau ETC in. ETC leverde een bijdrage aan de inhoudelijke voorbereiding en zorgde voor het faciliteren van de bijeenkomsten met de inzet van een moderator en begeleiding van de werksessies. Ook heeft ETC de werkgroep geholpen met de evaluatie van de bijeenkomsten en de vertaling van de uitkomsten in de Lokale Ontwikkelingsstrategie.

Aantal bijeenkomsten en deelnemers

Oorspronkelijk was het plan om één bijeenkomst te organiseren. Vanwege het onverwacht hoge aantal aanmeldingen besloot de Werkgroep om nog een tweede bijeenkomst te organiseren. De eerste bijeenkomst vond op 11 februari 2015 plaats in de gemeente Voerendaal en de tweede op 4 maart 2015 in de gemeente Beek. In totaal hebben ruim 140 mensen deelgenomen aan de twee bijeenkomsten. Daarna vond op 21 april nog een derde bijeenkomst plaats met 16 bewoners die hadden aangegeven dat ze actief betrokken wilden blijven bij het verdere proces. Bij deze laatste bijeenkomst werd het concept plan gepresenteerd en verder gesproken over de samenstelling en werkwijze van de LAG.

Werkvorm

Gekozen is voor een interactieve werkvorm waarbij een grote inbreng van de deelnemers werd gevraagd. Na een korte presentatie door initiatiefnemers van enkele aansprekende projecten en activiteiten werd aan de deelnemers gevraagd om hun toekomstdroom voor het gebied te verbeelden. Daarna vond verdieping van een aantal thema's plaats in afzonderlijke werkgroepen, met aan het eind een plenaire terugkoppeling van de resultaten. In de eerste bijeenkomst kwamen de onderstaande zeven thema's aan de orde:

- Ondernemend Zuid-Limburg
- Zorgen voor elkaar
- Gastvrij Zuid-Limburg
- Initiatief bij bewoners
- Platteland en stedenring
- Veranderende bevolking
- Landbouw en natuur

Bij de eerste bijeenkomst bleek dat veel van de aangedragen ideeën, knelpunten en suggesties te herleiden waren tot drie hoofdthema's, te weten:

- Stad en land als één regio
- Burgerkracht
- Ondernemen met het landschap

De Werkgroep besloot om de tweede bijeenkomst te focussen op deze drie aandachtsvelden aan de hand van de volgende vragen. Wat speelt er? Wat willen we bereikt hebben in 2020? Wat is daarvoor nodig? En wat kan LEADER hierin betekenen? Tijdens de avond gingen zeven werkgroepen hiermee aan de slag en dat leverde een lange lijst van ideeën en suggesties op. De uitkomsten van beide avonden zijn vastgelegd in een puntsgewijze opsomming voor elk behandeld thema.

Vertaling van de uitkomsten in de LOS

De lange lijst van rijpe en groene wensen, ideeën en suggesties zijn in de uitwerking van de LOS meegenomen. Ze hebben in belangrijke mate richting gegeven aan de gekozen strategie en de geformuleerde doelstellingen. De drie aandachtsvelden van de tweede bijeenkomsten komen één op één terug in de subdoelstellingen zoals geformuleerd in paragraaf 3.1 van het plan. Bij de uitwerking van de subdoelstellingen (zie de schematische overzichten in paragraaf 3.1) zijn telkens ook mogelijke acties beschreven. Deze zijn rechtstreeks afgeleid van de uitkomsten van de twee bewonersbijeenkomsten.

De derde bijeenkomst ging vooral over het verdere proces en de wijze waarop bewoners daar een actieve rol in kunnen spelen. Dat leidde tot een aanscherping van de te volgen procedure voor de samenstelling van de LAG, met het oog op de bottom-up werkwijze en de noodzakelijke directe betrokkenheid van bewoners.

Bijlage 2 Gebiedsanalyse (SWOT)

Het gebied wordt in deze bijlage geanalyseerd en benoemd aan de hand van een SWOT-analyse met als invalshoeken het sociaaleconomische aspect en de landschapskwaliteit. Alle genoemde knelpunten (zwakten en bedreigingen) en gewenste oplossingsrichtingen (sterkten en kansen) uit de Zuid-Limburgse bewonersbijeenkomsten zitten hierin verwerkt. De *sterkten* en *zwakten* hebben betrekking op de huidige situatie van het gebied. De *kansen* en *bedreigingen* hebben betrekking op de effecten van trends en ontwikkelingen op de toekomst van het gebied. Per onderdeel zijn (waar mogelijk maximaal) issues gekozen die van belang zijn voor de toekomst. Hierna worden de geselecteerde sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen beschreven in korte subparagrafen. Op die manier ontstaat een verticale doorkijk met korte toelichting doorheen het gebied. Daarna worden de verbanden zichtbaar gemaakt in een tabel.

In de beschrijving en de tabel zijn de issues per onderdeel zo veel mogelijk onderdeel gegroepeerd vanuit de invalshoeken *landschapskwaliteit* (la), meer gericht op planet en people, en *sociaaleconomisch aspect* (se), meer gericht op people en profit.

Sterkten

- **1se Stad en platteland liggen in Zuid-Limburg dicht bij elkaar.**
 - Dit zorgt voor een aantrekkelijk klimaat voor leven en werken, zowel in stad en dorp als op het platteland. Zij vullen elkaar aan.
 - Een goed verbindende infrastructuur tussen stad en platteland is aanwezig. En bovendien ook een goede wegenverbinding met het omringende buitenland.
 - De stad heeft regionale bedrijventerreinen en campussen; op het platteland zorgen de lokale bedrijven (MKB) voor een grote diversiteit van aantrekkende lokale bedrijvigheid ten aanzien van landbouw, toerisme en detailhandel.
- **2se Sociale cohesie in Zuid-Limburg zit lokaal in verenigingen en gebruiken dikwijls rond immaterieel cultureel erfgoed.**
 - Bijzondere volkscultuur en tradities zijn dikwijls het bindend element tussen haar lokale bewoners. Voorbeelden: schutterij en schuttersfeest, meiboomplanting, bronk-processie, carnaval.
 - Het lokale verenigingsleven bloeit met daarbinnen bewonersinitiatieven en dat leidt ook tot lokale burenhulp / nabuurschap.
 - Wel wordt aandacht gevraagd om het in standhouden van die verenigingen te verduurzamen, met name jongeren erbij te betrekken.
- **3la Rust en ruimte van Zuid-Limburg is aantrekkelijk voor recreatie en ontspanning.**
 - Dit zorgt voor waarde-creatie voor de bewoners uit stad en land. Er is sprake van belevingswaarde en gebruikswaarde.
 - Vooral de uitgebreide recreatieve routestructuren en voorzieningen dragen daar aan bij.
 - Het cultuurlandschap wordt gewaardeerd daar waar een goede harmonie tussen landbouw en andere functies prettig wordt ervaren.
- **4la Zuid-Limburg heeft een uniek landschap met vier kernkwaliteiten.**
 - *het reliëf*: weerspiegelt de geologische geschiedenis.
 - bepaalt de ruimtelijke structuur van het landschap: hooggelegen plateaus, laaggelegen dalbodems en tussenliggende meer of minder steile dal-wanden en hellingen;
 - al dan niet bedekt met een laag löss;
 - al dan niet met bijzondere oudste geologische afzettingen of aardkundige waarden (kalksteen/vuursteen, steil-randen/breuken).
 - *het cultuurhistorisch erfgoed*: is het resultaat van een occupatiegeschiedenis, die teruggaat tot de Oude Steentijd dan wel dateert uit de Romeinse tijd en vooral is verborgen / zichtbaar in het bodemarchief. In het huidige, zichtbare landschap is nog een middeleeuws ontginningspatroon zichtbaar, gebaseerd op het reliëf.
 - Karakteristieke cultuurhistorische elementen: archeologische terreinen, kalkovens, vuursteenwinningsplaatsen, onderaardse mergelgroeves, kalkgraslanden, kastelen, buitenplaatsen, watermolens, wegkruisen, kapellen, kloosters, monumentale (carré-) hoeven, driesen, kleine historische bouwwerken, historisch-geografische elementen zoals wegen- en kavelpatronen, hoogstamboomgaarden en heggen, graften, holle wegen, relictten van steenkoolwinning.

- *de afwisseling open – besloten én het groene karakter*: de samenhang tussen de natuurlijke omstandigheden en de ontginning is bepalend voor de afwisseling van zeer open naar besloten én het groene karakter.
 - Karakteristiek open – besloten:
 - Open karakter: de plateaus met weidse uitzichten en de plateauranden met vogelvluchtzichten;
 - Half-besloten karakter: de dal-bodems en de flauwere hellingen;
 - Besloten karakter: de steile hellingen met bossen en/of hoge dichtheid lineaire landschapselementen
 - Karakteristieke groene elementen: graften, holle wegen, hoogstamboomgaarden en hagen op erven en rond dorpen en gehuchten, laanbeplanting bij kasteeldomeinen en langs ontginningsassen, solitaire bomen (eiken en linden).

➤ **5la Zuid-Limburg kent een bijzondere biodiversiteit.**

- Het unieke natuurlijke fundament met löss, krijthellingen, bronnen en snelstromende beken vorm de basis voor opmerkelijke flora en fauna.
- Bijzonder zijn vooral de orchideeënrijke Eiken-Haagbeukenbossen en de kalkgraslanden op de steile hellingen, de bronbossen en de natte, bloemrijke graslanden in de dalen.
- Tot de bijzonderheden van de fauna behoren de hamster, de das, de oehoe, de vroedmeesterpad en vele verschillende soorten vlinders, amfibieën, reptielen en vleermuizen.

Zwakten

➤ **1se De grond is schaars en duur, ook voor renderende (agrarische) bedrijven.**

- Daardoor is er sprake van lage grondmobiliteit ook voor allerlei innovatieve ruimtelijk-passende economische ontwikkelingen. Grond wordt zeker niet primair ingezet voor verbetering van de landschapskwaliteit of groene landschapsontwikkeling.
- Dit gaat ook ten koste van verbreding en verduurzaming van de (agrarische) bedrijven.

➤ **2se Zwakke sociaaleconomisch verstedelijkte regio.**

- Onder het hoge aantal inwoners komen nog veel laagopgeleiden voor en ondanks (her)scholing is er toch nog geringe werkgelegenheid. Dit is begonnen met de mijnsluitingen, waarna vervangende nieuwe grootschalige maakindustrie dit nog niet heeft hersteld.
- Bovendien is er weinig werkgelegenheid voor hoger opgeleiden en vertrekken HBO en universitaire afgestudeerden dikwijls nog richting Randstad. (Ook door de terugtrekkende rijksoverheid en hoofdkantoren dienstverlening).

➤ **3se Lokaal eigenbelang, veranderende bevolkingssamenstelling en regelgeving bemoeilijken participatie voor een duurzame leefomgeving.**

- Lokale bewonersinitiatieven reiken nu dikwijls niet verder dan de eigen kerktoren. Daardoor komt duurzaam behoud van dure voorzieningen in de dorpen op het platteland steeds meer onder druk. Er ontbreekt burgerparticipatie voor verbrede samenwerking aan de leefomgeving.
- Lokale bewonersinitiatieven richten zich nog niet genoeg op het sociaal verbinden van de verschillende bevolkingsgroepen en generaties. Bijvoorbeeld worden jongeren nog niet genoeg betrokken bij vereenzaming van ouderen.
- Actieve bewoners die iets willen samendoen botsen dikwijls tegen regelgeving en/of weinig flexibele overheid.

➤ **4se Bestuurlijke versnippering bemoeilijkt samenwerking beleid.**

- Bestuurlijke versnippering (18 gemeenten binnen het LEADER-gebied) leidt tot bemoeilijkte samenwerking in het beleid, zoals landschapsbeleid, ruimtelijk ordeningsbeleid, woon-zorg beleid en toeristisch beleid.

➤ **5la Degradatie van elementen in het landschap.**

- Lokaal verdwijnen en achterstallig beheer en onderhoud van groene en cultuurhistorische elementen, omdat ze geen economische gebruiksfunctie meer hebben.
 - Door uitgroei van beplanting is cultuurhistorisch erfgoed soms niet meer zichtbaar.
 - Door schaalvergroting en intensivering en ondanks inspanningen wordt het buitengebied kaler aan groene opgaande elementen; maar tegen de woonkernen aan wordt het groener.
 - Samenwerking in landschapsbeleid is bemoeilijkt door bestuurlijke versnippering.
 - Toenemende leegstand van cultuurhistorische gebouwen (ook in de stad), waarvoor moeilijk eigentijdse herbestemming is te vinden. Dit komt ook door het ontbreken van snelle ICT-netwerken in het buitengebied.
- Storende bebouwing, doorsnijdende infrastructuur en/of ontbrekende begeleidende beplanting en akkerbouw verstoren de ruimtelijke continuïteit van het dalenpatroon wat betreft zowel de waterafvoer en buffering als de ecologische en recreatieve verbinding voor dier en mens via de dalen.

Kansen

➤ **1se Plattelandsverbreding die inspeelt op vragen uit de stad.**

- De directe verbindende structuur met de stad bieden kansen voor het leveren van producten en diensten, en dus voor verbreding en verduurzaming van (agrarische) bedrijven.
- Productie, afzet en vermarkten van regionale producten (streekproducten) en voedsel (bijvoorbeeld biologische producten).
- Dienstverlening als stedelijk uitloopgebied. Denk aan ruimte om te sporten, maar ook meer toegankelijkheid en beleefbaarheid voor bewoners en recreanten.
- Het landschap mee inzetten als dienstverlening voor wellness en ook als dienstverlening voor zorg (in relatie tot de decentralisatie van de zorg naar de gemeenten).
- Productie van hernieuwbare energiebronnen zoals energie uit biomassa (met name gesnoeid landschapsgroen) mede voor biobased economy, zodat groene elementen weer een nieuwe gebruiksfunctie krijgen.
- Dit alles leidt zowel tot een attractieve woon- en leefomgeving voor (nieuwe) bewoners om te wortelen, als tot een blijvend vestigingsklimaat voor (innovatieve) bedrijven. Renderende duurzame (agrarische) bedrijven zijn essentieel voor behoud van de landschapskwaliteit en recreatie en toerisme.

➤ **2se Sociaaleconomische plattelandsontwikkeling met betrokkenheid van bewoners.**

- Een lokale aanpak zorgt om de balans te houden tussen de waarden landschap, milieu en samenleving én de functies wonen, werken/landbouw en recreatie. Een gedragen landschappelijk raamwerk kan ruimtelijke ontwikkelingen inpassen.
- Het gaat om de lokale gemeenschap, met name de samenwerking en ondernemend partnerschap van bewoners en ondernemers op basis van maatschappelijke wensen en duurzaamheid. Leefbaarheid, veiligheid, identiteit en burgerschap spelen daarbij een belangrijker rol. Het zal ook gaan om meer verbondenheid tussen verschillende generaties, tussen jong en oud en over actieve bewoners die samenwerken met een faciliterende overheid.
- Dit kan bijvoorbeeld leiden tot herstel, instandhouding en verbetering van elementen; zoals meer (dorps)groen, als medemaatregel tegen erosie en ter versterking van biodiversiteit.
- Ook kan dit ten gunste komen van werkgelegenheid, ook voor mensen op afstand van de arbeidsmarkt.

➤ **3la Bewustwording voor landschap onder de diverse partners.**

- Maak bewoners, ondernemers en bestuurders trots op hun Nationaal Landschap Zuid-Limburg, waarin ze wonen en werken. Hun identiteit ontleen zij immers aan de omgeving. Ook de stedenring heeft binding met het platteland.
- Via nieuwe social media, en ook onderwijs, worden bewoners in contact gebracht met het landschap en het platteland. Zodoende worden vraag en aanbod tussen stad en platteland bevorderd.
- Lokaal verbinden van wensen voor de lokale gemeenschap bevordert de sociale cohesie. Op landschappelijk terrein loopt de betrokkenheid achter en kan zodoende beter worden gestimuleerd en gefaciliteerd.

➤ **4la Ontsluiting en beleefbaarheid van "onontgonnen" cultuurhistorie voor recreatie.**

- Hoewel de westelijke en oostelijke mijnstreek deel uitmaakt van Zuid-Limburg wordt nog te weinig aandacht geschonken aan de historie van de steenkoolwinning (in tegenstelling tot België en Duitsland). Zo ook de andere typische grondstoffenwinning in het verleden in Zuid-Limburg, zoals vele kleine groeven.
- Ook de rijke roomse geschiedenis kan meer worden geaccentueerd. Kansen liggen er voor onthaasting- en bezinningstoerisme door het gebruik van kloosters en abdijen, maar ook voor de zakelijke markt.

➤ **5se De internationale ligging.**

- De ligging dicht tegen Duitsland en België biedt mogelijkheden voor optimale grensoverschrijdende samenwerking in zowel landschapsontwikkeling als grensoverschrijdend nabuurschap van wonen, zorg, werken en onderwijs (mede met het oog op krimp). Ook voor de afzet van regioproducten in de buitenlandse stedenring biedt dit kansen.

Bedreigingen

➤ **1se Veranderende demografische ontwikkeling.**

- Dit betekent bevolkingskrimp, ontgroening en vergrijzing, wat in Zuid-Limburg al is ingezet. Dit kan leiden tot minder beroepsbevolking, minder jongeren en meer ouderen, met als gevolg een scheefgroei in woningbestand en een ander plattelandsgebruik. Leegstand kan moeilijk worden gekeerd als er geen samenwerking is.
- Momenteel zijn de financieel-economisch gevolgen nog moeilijk te onderbouwen met harde cijfers en wordt de demografische ontwikkeling hier als bedreiging aangemerkt. Maar kwantitatieve waardevermindering kan wellicht juist leiden tot meer kwaliteit en kansen voor het landschap. Dit zou

ook een oplossing kunnen zijn voor braakliggende gronden en tegengaan van incoherent ruimtelijk beleid in de stedelijke gebieden en randzones.

➤ **2se Verzwakking financieel-economische situatie**

- Dit leidt tot minder bedrijvigheid, toename van werkloosheid en tot beperkte financieringsmogelijkheden voor onder andere landschapontwikkeling.

➤ **3la Milieubelasting in deze verstedelijkte regio.**

- In deze verstedelijkte regio zijn fijnstof, CO₂ en andere vervuilende stoffen ook afkomstig vanuit industrie en verkeer. De door het rijk ingevoerde Programmatische Aanpak Stikstof kan wellicht ook hier voor begeleide ontwikkelingsruimte zorgen, mits in de daarvoor aangewezen Platteland in Ontwikkeling (PiO) gebieden.

➤ **4se Toeristische druk en evenementen.**

- De lokale gemeenschap geniet en profiteert uiteraard ook van alle recreatieve voorzieningen. Maar het toerisme wordt vooral op piekperiodes door bewoners als zeer vervelend ervaren. Geleiding en afspraken zijn moeilijk te regelen, maar zullen nodig zijn omdat verbreding van het toerisme naar doordeweekse dagen van groot belang wordt geacht.

➤ **5la Schaalvergroting en intensivering van de landbouw.**

- Arbeidsbesparende en grondbesparende productietechnieken ter verhoging van concurrentievermogen kunnen gepaard gaan met effecten op milieu, landschap en samenleving.
- Ondanks dalende trend wat betreft milieubelasting dient men wakend te blijven dat er toch nog sprake kan zijn van te veel fosfor en stikstof in de bodem en te veel nitraat in grondwater in deze lössregio.
- Er is sprake van afnemende weidegang (minder koeien in de wei).
- Door de grote akkerbouwbedrijven wordt grasland omgevormd naar akkerland. Minder grasland en minder groene elementen kunnen leiden tot erosie van kostbare landbouwgrond en wateroverlast als er geen andere maatregelen worden genomen en tasten de gebruikersfunctie van bewoners en recreanten aan.

De verbanden en prioriteiten

Het ontwikkelingsperspectief voor het gebied kan worden afgeleid door verbanden te leggen tussen enerzijds sterkten en zwakten (de huidige fysieke of feitelijke situatie) en anderzijds kansen en bedreigingen (trends en ontwikkelingen op de toekomst). Daarvoor dient de onderstaande verbandentabel die hierna wordt toegelicht.

- Het verband tussen Sterkten en Kansen stimuleert offensieve behoeften: daar zit de kracht om voort te bouwen en het verder ontwikkelen en aanvullen van de issues van het gebied.
- Het verband tussen Sterkten en Bedreigingen leidt tot defensieve behoeften: de sterkten behouden en waar mogelijk verdedigen tegen negatieve effecten.
- Het verband tussen Zwakten en Kansen geeft aanleiding tot uitdagende behoeften: de zwakten ombuigen en waar mogelijk verbeteren in het gebied.
- Het verband tussen Zwakten en Bedreigingen betreft dikwijls generieke behoeften, en die vragen om nader onderzoek en afweging.

Vervolgens is gekeken waar de lokale gemeenschap (bewoners, ondernemers, organisaties met faciliterende overheid) actief kan zijn om ontwikkelingsmogelijkheden op passende schaal of niveau uit te voeren. Daarbij is rekening gehouden met mogelijke haalbaarheid in geld en tijd (een bepaald begrensd budget te besteden met een doorlooptijd van maximaal 7 jaren) en met mogelijke uitvoerbaarheid door lokale partijen.

- De prioriteit van generieke behoeften ligt uiteraard niet bij lokale partijen (geen cijfer in de tabel, geen prioriteit voor LOS).
- Bepaalde behoeften kunnen wel onder de aandacht worden gebracht van de lokale gemeenschap, zodat mee kan worden nagedacht over oplossingsideeën (cijfer 1 in de tabel, lage prioriteit voor LOS).
- Bij bepaalde behoeften meer gericht op publiek en privaat ondernemerschap kunnen lokale partijen meeliften (cijfer 3 in de tabel, prioriteit voor LOS).
- Bepaalde behoeften kunnen vooral worden uitgevoerd vóór de lokale gemeenschap dóór lokale partijen (cijfer 5 in de tabel, hoge prioriteit in LOS).

De meest efficiënte inzet van de lokale gemeenschap bij ontwikkelingen zal het hoogst liggen bij prioriteit 5 en iets minder bij prioriteit 3. Bij de inzet zal zo veel mogelijk vernieuwing voor Zuid-Limburg worden gezocht en gestimuleerd, wat niet moeilijk zal zijn omdat het de eerste LEADER-aanpak is in Zuid-Limburg.

De verbandentabel vormt de basis om te komen tot de strategie, de keuze voor de LEADER-thema's en de doelstellingen.

Samenvattende conclusie

De verbandentabel leidt tot de conclusie dat voor de duurzame ontwikkeling van het LEADER-gebied Zuid-Limburg twee sporen gevolgd moeten worden.

1) Verbeteren van het sociaal economisch klimaat in Zuid-Limburg:

- arbeidsmarkt uit balans met een tekort aan arbeidskrachten door bevolkingskrimp en vergrijzing en te weinig geschikte banen voor mensen op afstand van arbeidsmarkt en/of maatschappij;
- nog te weinig samenwerking binnen de lokale gemeenschap (bewoners, ondernemers en organisaties met een meer faciliterende overheid).

De vernieuwende uitdaging zit in het samen doen verhogen van het niveau van welzijn en welvaart naar behoeften van de lokale mensen.

2) Voortbouwen op de kracht van het hoog gewaardeerd Nationaal Landschap Zuid-Limburg:

- uniek gebied binnen Nederland met zijn typische kernkwaliteiten en bijzondere biodiversiteit;
- met zijn aantrekkelijkheid voor recreatie en ontspanning;
- met zijn vele lokale verenigingen en gebruiken waaruit nabuurschap voortkomt;
- met zijn korte afstand tussen platteland en omliggende stedenring.

De vernieuwende uitdaging zit in het samen bewust worden voor het landschap en het samen werken aan het duurzaam inrichten en beheren van het landschap, met meer betrokkenheid van de lokale gemeenschap.

			KANSEN					BEDREIGINGEN				
			1se	2se	3la	4la	5se	1se	2se	3la	4se	5la
VERBANDEN EN PRIORITEITEN			plattelandsvorming die inspelt op vragen uit de stad (voedsel, uitloop, wellness/zorg, biomassa)									
			sociaaleconomische plattelandsvorming met betrekking van bewoners									
			"onontgonnen" cultuurhistorie ontsluiten en beleefbaar maken voor recreatie									
			bewustwording landschap onder bewoners e.o. (trots, sociale verbinding en binding met stad)									
			internationale ligging									
			veranderende demografische ontwikkeling									
			verzwakking financiële situatie									
			milieubelasting in verstedelijkte regio									
			toeristische druk en evenementen									
			schaalvergroting en intensivering van de landbouw									
STERKTES	1se	stad en platteland op kleine afstand van elkaar	3	5	3	5			3		3	
	2se	bewonersorganisaties en nabuurschap rond verenigingen		5	5	5	1		3		3	
	3la	rust en ruimte aantrekkelijk voor recreatie en ontspanning voor bewoners	3	5	3	5	1		3		3	3
	4la	uniek landschap, met reliëf, cultuurhistorie en groene elementen	3	5	5	5	1	3		3		3
	5la	bijzondere biodiversiteit in landschap	5	5		5	1	3	1	3		3
ZWAKTES	1se	grond schaars en duur, ook voor renderende bedrijven	3	3	3	3						1
	2se	zwakke sociaaleconomisch verstedelijkte regio	3	5	3	5	1		1		1	1
	3se	eigenbelang, bevolkingsamenstelling en regelgeving bemoeilijken participatie	3	1	3	3		1				
	4se	bestuurlijke versnippering bemoeilijkt samenwerking beleid		1		1		1				
	5la	degradatie elementen in landschap door verdwijnen, leegstand of slecht beheer	3	5	5	5			1		1	1
1a		invalshoek landschapskwaliteit										
se		invalshoek sociaaleconomisch aspect										
behoefte:												
		verder ontwikkelen en aanvullen										
		sterkten behouden en verdedigen										
		zwakten ombuigen en verbeteren										
		onderzoeken en afwegen, meestal generieke behoeften										
prioriteit:												
5		vooral uitvoerbaar door lokale gemeenschap										
3		mede uitvoerbaar door lokale gemeenschap										
1		aandacht door lokale gemeenschap										
		niet uitvoerbaar door lokale gemeenschap										

Bijlage 3 Samenstelling LAG Zuid-Limburg (augustus 2018)

Functie	Naam	Sector of beleidsveld
Kwartiermaker	Hub Meijers	Onafhankelijk
Voorzitter	Hub Meijers	Onafhankelijk, ruime bestuurlijke ervaring
Secretaris	Henk Schmitz	
3 tot 4 leden	Vacature	Private sector, Bewoners en/of ondernemers uit het gebied
3 tot 4 leden	Alice Frijns Jos Brands Vacature	Private sector, op voordracht van de dragende partijen (initiatiefnemers): VKKL, Mergellandcorporatie, en Natuurrijk Limburg
2 tot 4 leden	Léon Jongen Peter Geenen Peter Erkens Jan Bormans	Regionale vertegenwoordigers uit de bevolking, op voordracht van de gemeenten
1 adviseur	Medewerker Provincie Limburg	Publieke sector, op voordracht van de provincie Limburg

Toelichting

De LAG Zuid-Limburg bestaat momenteel uit 7 leden, exclusief de secretaris en de provinciaal adviseur die geen stemrecht hebben, en zal maximaal uit 15 leden bestaan. Deze lijst is indicatief voor de situatie zoals deze is op 30 augustus 2018, en houdt geen rekening met toekomstige mutaties.

Werving en selectie van leden heeft plaatsgevonden onder leiding van de kwartiermaker in het tweede en derde kwartaal van 2015.

De leden van de bestaande Werkgroep LEADER Zuid-Limburg die het project heeft geïnitieerd en voorbereid zijn niet automatisch lid geworden van de LAG. Zij zijn indien gewenst wel in staat gesteld om deel te nemen in de selectieprocedure.

De procedure staat beschreven in bijlage 4.

Bijlage 4 Procedure voor selectie van leden voor de LAG

Generieke selectiecriteria voor leden van de LAG

1. Is nauw betrokken bij Zuid-Limburg en kent het gebied.
2. Beschikt over een uitgebreid netwerk (bestuurlijk, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, financiële instellingen, aangrenzend buitenland, overig) dat complementair is aan dat van de overige LAG-leden.
3. Beschikt over specifieke kennis en ervaring op één of meer van de volgende vakgebieden: bestuur, financiën, burgerparticipatie, procesbegeleiding, ondernemerschap, landschap of overheid. Deze kennis is complementair aan die van de overige LAG-leden.
4. Is initiatiefrijk en heeft een ondernemende handen-uit-de-mouwen-mentaliteit.
5. Is communicatief en gericht op het stand brengen van verbindingen.
6. Is in staat om sector overschrijdend, integraal en innovatief te denken, gericht op realisatie van de vastgestelde strategische doelen (gebiedsperspectief).
7. Denkt vanuit algemeen belang, is integer en gericht op het bereiken van meerwaarde voor Zuid-Limburg.
8. Is bereid om zich voor een langere periode (in beginsel voor de hele periode 2015-2020) aan het project te verbinden en kan daarvoor voldoende tijd vrijmaken (minstens 8 uur per maand)

Aanvullende selectiecriteria

De generieke profielschets is leidend voor de selectie van de LAG-leden. Daarnaast wordt bij de selectie rekening gehouden met de onderstaande criteria.

- een evenwichtige verdeling man-vrouw
- de verdeling tussen publieke en private sector (maximaal 49% van het aantal stemgerechtigden in een Lokale Actie Groep mag een publieke organisatie vertegenwoordigen)
- een afspiegeling van doelgroepen, sectoren en de beoogde werkwijze van de LAG

Procedure

Om tot een definitieve samenstelling van de LAG te komen was een kwartiermaker aangesteld met als taak de werving en selectie van leden voor de LAG. De kwartiermaker had de optie (en bij voorkeur ook de ambitie) om de rol van voorzitter van de LAG te vervullen. Alle kandidaten die belangstelling hebben (inclusief degenen die zich gedurende het voorbereidingsproces hebben aangemeld en de eventuele leden van de bestaande Werkgroep LEADER-Zuid-Limburg) hebben hun belangstelling schriftelijk kenbaar gemaakt met een motivatie en informatie over hun achtergrond, kennis en ervaring. Op basis daarvan heeft de kwartiermaker gesprekken gevoerd met kandidaten en is tot een beslissing gekomen over de samenstelling van de LAG. In samenwerking met de leden van de Werkgroep LEADER Zuid-Limburg heeft de kwartiermaker indien nodig zelf de kandidaten benadert.

Profiel van de kwartiermaker

De kwartiermaker en beoogd voorzitter van de LAG voldoet aan het onderstaande profiel.

1. Beschikt over een breed draagvlak in Zuid-Limburg
2. Heeft bestuurlijke ervaring en inzicht in veranderingsprocessen
3. Is neutraal, onafhankelijk en enthousiasmerend
4. Is goed op de hoogte van maatschappelijke en bestuurlijke ontwikkelingen en verhoudingen in Zuid-Limburg
5. Kan zorgen voor draagvlak bij de (zestien) gemeenten in het Nationaal Landschap Zuid-Limburg en heeft persoonlijke contacten met bestuurders
6. Is bereid om op te treden als extern als gezicht en vlaggendrager van het LEADER-project.

Bijlage 5 Literatuur

1. SWOT-analyse van de platteland situatie in Nederland voor POP3 (mei 2013, Lei/WageningenUR)
2. SWOT-tabel van het Nederlandse Platteland
3. Nationaal Landschap Zuid-Limburg in het hart van de samenleving; plan van aanpak voor landschapsontwikkeling het NLZL 2014-2015 (januari 2015)
4. Momentopname overzicht aangedragen projecten breed in NLZL (november 2014)
5. Landschapsvisie Zuid-Limburg (2009) en implementatie in het POL (2014)
6. Laatste Format LOS (2015)
7. Kompas voor samenwerking in Zuid-Limburg; strategisch ontwikkelingsprogramma (na bestuurlijke conferentie met accent op integrale bestuurlijke aanpak) (juli 2011)

Bijlage 6 Toetsingskader voor eerste toets

TOETSINGSKADER EERSTE TOETS			
PROJECTIDEE:			
NAAM INITIATIEFNEMER:			
INTAKEGESPREK D.D.:	ja / nee	hoog/laag	opmerking
Levert het projectidee een bijdrage aan de doelen LOS:			
1. het Z.-L. landschap is slim benut en verbeterd door ondernemers:			
levert bijdrage dat de lokale gemeenschap:			
bewuster omgaat met het landschap			
samenwerkt aan economische impuls door integrale aanpak			
meewerkt aan sterke (agrarische) bedrijven mits meerwaarde			
2. bewonerskracht in Z.-L. is versterkt:			
levert bijdrage dat de lokale gemeenschap versterkt:			
de sociale cohesie door contact tussen de bewonersgroepen			
de publiek-private samenwerking			
3. het Z.-L. land is verbonden met de stedenring, ook over grens			
levert bijdrage dat de lokale gemeenschap koppelt:			
behoeften van stad aan verdienmodellen platteland			
de beeldvorming tussen platteland en steden			
Draagt het projectidee bij aan één of meer LEADER-kenmerken:			
het is een bottom-up initiatief			
het is innovatief voor Zuid-Limburg			
kent betrokkenheid van bewoners, ondernemers en organisaties			
is van collectief en integraal belang			
Is het projectidee haalbaar:			
vanuit organisatorisch oogpunt / qua organisatievorm en tijdsplanning			
is bekend welke vergunningen e.d. nodig zijn			
vanuit financieel oogpunt / qua budget en cofinanciering			
Conclusie: (aankruisen)			
	niet kansrijk		
	kansrijk		
	kansrijk in potentie na verbeterpunten		
	tweede overleg met LEADER-coördinator vereist		
Verbeterpunten:			

Bijlage 7 Selectieformulier voor beoordeling



LEADER Zuid-Limburg projecten



beoordelingsformulier

ALGEMENE PROJECTGEVENS	
Naam project	
Indiener	
Tijdstip van indienen (registratie bij RVO)	
Projectgebied (gemeente of gemeenten)	

BASISVOORWAARDEN BEGROTING EN DEKKINGSPLAN (JA OF NEE)	
Sluitende en transparente begroting en dekkingsplan	
Dekkingsplan voldoet aan subsidiesleutel (LOS)	
Publieke cofinanciering is geregeld en geborgd	
Private cofinanciering is geregeld en geborgd	

SELECTIECRITERIUM LOS-DOELEN (0-3 PUNTEN PER ONDERDEEL)	
Het project leidt tot bewuster omgaan met landschap als basiskapitaal van de economie.	
Het project leidt tot een economische impuls door samenwerking en integrale aanpak.	
Het project leidt tot versterking van agrarische bedrijven met landschappelijke en maatschappelijke meerwaarde.	
Het project versterkt de sociale cohesie door contact tussen bewonersgroepen en generaties.	
Het project versterkt de publiek-private samenwerking (tussen bewoners, ondernemers en overheid).	
Het project koppelt behoeften en vraag uit de stedelijke gebieden aan verdienmodellen op het platteland.	
Het project leidt tot verbetering van wederzijds begrip en contacten tussen bewoners van stad en platteland.	
Puntenscore voor LOS-doelen totaal (minimaal vereist: 4)	
Overwegingen (toelichting op puntenscore voor dit onderdeel)	

SELECTIECRITERIUM LEADER-WERKWIJZE (0-3 PUNTEN PER ONDERDEEL)	
Het project is geïnitieerd vanuit de lokale gemeenschap (bottom-up) en wordt breed gedragen.	
Het project leidt aantoonbaar tot samenwerking tussen bewoners,	

ondernemers en/of organisaties.	
Het project dient doelen in meerdere sectoren of beleidsvelden.	
Het project is innovatief voor Zuid-Limburg.	
Puntenscore voor LEADER-werkwijze totaal (minimaal vereist: 6)	
Overwegingen (toelichting op puntenscore voor dit onderdeel)	

SELECTIECRITERIUM ORGANISATIE EN HAALBAARHEID (0-3 PUNTEN PER ONDERDEEL)	
De organisatie en verdeling van taken en verantwoordelijkheden zijn duidelijk vastgelegd.	
De initiatiefnemers beschikken over voldoende expertise of hebben deze ingehuurd.	
Het tijdpad voor de uitvoering is realistisch in verband met vergunningen en dergelijke.	
Puntenscore voor organisatie en haalbaarheid totaal (minimaal vereist: 6)	
Overwegingen (toelichting op puntenscore voor dit onderdeel)	

SELECTIECRITERIUM DOELMATIGHEID (0-3 PUNTEN PER ONDERDEEL)	
De investeringen en tijdsinzet zijn in balans met de verwachte resultaten.	
Het project is overdraagbaar omdat de resultaten en ervaringen ook door anderen gebruikt kunnen worden.	
Puntenscore voor efficiëntie en doeltreffendheid (minimaal vereist 4)	
Overwegingen (toelichting op puntenscore voor dit onderdeel)	

SAMENVATTING	
LOS-doelen	
LEADER-werkwijze	
Organisatie en haalbaarheid	
Doelmatigheid	
Totale puntenscore (minimaal vereist: 20)	

BESLUIT	
Advies van de LAG (positief of negatief)	
Vastgesteld in de vergadering op (datum)	
Handtekening voorzitter	

Bijlage 8 Belangenregister en verklaringen

8.1 Belangenregister

De LAG stelt een belangenregister op, waarin de verklaringen van de LAG leden zijn opgenomen waarin ze hun nevenfuncties en belangen vermelden. De secretaris van de LAG ziet toe op het beheer en de toetsing van dit belangenregister. Aan het begin van iedere LAG vergadering vraagt de secretaris aan de LAG leden of deze hun eventuele belangen bij te beoordelen aanvragen willen melden. Deze plicht tot melding en het eventuele invullen van een verklaring daartoe valt alleen toe te rekenen aan LAG leden die stemrecht hebben.

De grondreden voor dit belangenregister is het vermijden van mogelijke conflicten van belangen. Hiervoor hanteert de LAG de geldende Europese definitie van een conflict van belangen, welke luidt:

Iedere situatie in welke een lid een belang heeft dat zijn of haar hoedanigheid om onafhankelijk, en in het algemeen belang, te handelen aantast, of redelijkerwijs wordt opgevat als aantastend, met betrekking tot het onderwerp dat ter beoordeling aan de LAG voorligt.

Daartoe zullen de leden van de LAG de Verklaring van Belangen invullen volgens de format die is neergelegd in de volgende paragraaf. Daarnaast geven de leden van de LAG de secretaris expliciet de toestemming om de persoonsgegevens die in de Verklaring van Belangen staan, te beheren gedurende de looptijd van het LEADER programma. Op ieder moment kan een lid van de LAG zijn Verklaring updaten op basis van nieuwe informatie. De Verklaringen van Belangen zijn in eerste instantie niet openbaar, slechts de leden van de LAG, de voorzitter, de secretaris en Gedeputeerde Staten of hun vertegenwoordiger hebben inzage in het belangenregister. De LAG kan met meerderheid van stemmen overeenkomen dat het register openbaar wordt en op de website van LEADER Zuid-Limburg wordt geplaatst.

Bij het neerleggen van de werkzaamheden voor de LAG, kunnen uittredende leden de secretaris verzoeken om hun persoonsgegevens te anonimiseren.

In het uitzonderlijke geval wanneer LAG leden dit niet vanuit zichzelf aangeven, kunnen ze door de secretaris - na overleg met de voorzitter - worden uitgesloten van beraadslaging op en beoordeling van initiatieven die worden ingediend voor LEADER subsidie.

8.2 Verklaring van Belangen



Europees Landbouwfonds voor
Plattelandontwikkeling: Europa
investeert in zijn platteland

Verklaring van Belangen Lokale Actiegroep Leader Zuid-Limburg

Naam:
Titel:
Beroep:

Type activiteiten	Tijdspanne	Organisatie	Onderwerp
I. Economisch belang			
II. Dienstverband			
III. Advies en/of consulting			
IV. Bestuurs- en andere nevenfuncties			
V. Club en/of verenigingsverband			
VI. Andere lidmaatschappen en/of relevante belangen			

Hierbij verklaar ik dat ik te goeder trouw al mijn belangen heb vermeld die enigszins invloed zouden kunnen uitoefenen op mijn handelen als lid van de Lokale Actiegroep Leader Zuid-Limburg. Hierbij verklaar ik ook dat ik, waar nodig, mijn Verklaring van Belangen zal updaten mocht mijn persoonlijke situatie als zodanig veranderen.

Datum:
Plaats:
Handtekening